

Perttu Hautala

TURVALLISUUSRISKIT YLEISURHEILUSSA

Tapaustutkimus Jyväskylän Harjun yleisurheilukentän ja
Hipposhallin yleisurheilutoiminnasta

Jyväskylän yliopisto
Liikuntatieteiden laitos
Liikunnan yhteiskuntatieteet
Pro gradu –tutkielma
2009

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Liikuntatieteiden laitos/liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta

HAUTALA, PERTTU: TURVALLISUUSRISKIT YLEISURHEILUSSA.

Tapaustutkimus Jyväskylän Harjun yleisurheilukentän ja Hipposhallin yleisurheilutoiminnasta.

Pro gradu –tutkielma, 84 s.

Liikunnan yhteiskuntatieteet

2009

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa yleisurheiluun liittyviä turvallisuusriskejä sekä yleisurheilun sisähalleissa että yleisurheilukentillä. Riskien kartoituksen perusteella tutkimuksessa selvitettiin, mistä uhkat johtuvat ja miten niihin voitaisiin vaikuttaa niin, että yleisurheilu olisi lajina turvallisempi sekä urheilijoille että muille lajin ystäville. Arviolta jopa puolet liikunnan tuomista terveyshyödyistä menetetään liikunnan aikana sattuneiden tapaturmien ja rasitusvammojen vuoksi. Ainakin yleisurheilussa suurin osa näistä vammoista on ehkäistävissä.

Tutkimuksen teoreettisessa osassa perehdyttiin riskin ja riskienhallinnan käsitteisiin sekä yhteiskuntatieteellisessä kirjallisuudessa että liikunnassa ja urheilussa. Empiirisessä osassa tutkittiin Jyväskylän Harjun yleisurheilukentän sekä Hipposhallin yleisurheilutoimintaan liittyviä turvallisuusriskejä. Tapaustutkimuksen kohteena olivat kymmenen Jyväskylässä asuvaa yleisurheilun asiantuntijaa. Tarkasteltavina olivat sekä yleisurheiluympäristöihin että –toimintaan liittyvät turvallisuusriskit. Haastateltavien valinnassa otettiin huomioon, että tietoa saatiin lasten yleisurheilutoiminnasta veteraaniyleisurheiluun harjoitus- ja kilpailuoloissa.

Yleisurheilun turvallisuusriskit jaoteltiin tutkimuksessa kahteen luokkaan. Sisäisiin riskeihin luettiin urheilijan terveyteen liittyvät riskit sekä itse aiheutetut vammat. Pahimmat uhkat yleisurheilussa ovat kuitenkin ulkoiset riskit, joihin luokiteltiin kaikki ulkopuolisten tekijöiden aiheuttamat vaarat. Yleisurheilun sisähalleissa pahimmat riskit liittyvät törmäyksiin. Harjoitusvuorojen hallinnalla, hyvällä näkyvyydellä, kulkuväylien suunnittelulla sekä henkilökunnan valvonnalla riskejä pystytään vähentämään oleellisesti. Yleisurheilukentillä suurimmat riskit liittyvät törmäysten lisäksi epäonnistuneisiin suorituksiin ja suorituspaikkojen kuntoon. Harjoitustilanteet nähtiin kilpailuja riskialttiimpina tapahtumina, vakavimmat vammat liittyvät puolestaan heittolajeihin sekä seiväshyppyyn. Kilpailut nähtiin yleensä ottaen hyvin järjestettyinä, oleellisinta turvallisuuden kannalta on kisajärjestäjien pätevyys tehtäviin.

ASIASANAT: riskit, riskienhallinta, yleisurheilu, tapaturmat, tapaustutkimus

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TUTKIMUSONGELMAT	7
3 RISKIT JA RISKIENHALLINTA	9
3.1 Riskin määrittelyä	10
3.2 Riskien arviointi ja luokittelu.....	12
3.3 Riskienhallinta	15
4 RISKIENHALLINTA URHEILUPAIKOILLA.....	18
4.1 Riskien tunnistaminen.....	18
4.2 Vakuutukset riskienhallintakeinoina.....	21
4.3 Riskienhallintaorganisaatio	23
4.4 Riskienhallintasuunnitelman toteuttaminen.....	25
5 RISKIENHALLINTA YLEISURHEILUSSA	27
5.1 Kenttien suunnittelu turvallisuuskulmasta	28
5.2 Lajien ja suorituspaikkojen turvallisuustekijät	29
5.2.1 Juoksulajit	29
5.2.2 Korkeushyppy ja seiväshyppy	30
5.2.3 Pituushyppy ja kolmiloikka	31
5.2.4 Heittolajit	32
5.3 Turvallisten kilpailujen järjestäminen.....	36
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	39
6.1 Aiheen yhteiskunnallinen merkitys.....	39
6.2 Kvalitatiivinen tutkimus.....	39
6.3 Tapaustutkimus	40
6.4 Haastattelu.....	42
6.4.1 Note-tekniikka.....	42
6.4.2 Haastateltavien valinta	43
6.4.3 Aineiston keruu	44
6.4.4 Aineiston analyysi ja tulkinta.....	45
6.5 Tutkimuksen luotettavuus	47
6.6 Tapausalueiden kuvaus	49
7 TULOKSET	52
7.1 Miten riski-sana ymmärrettiin?.....	52
7.2 Yleisurheilun erityiset riskit.....	54
7.2.1 Yleisurheilun sisäiset riskit	55
7.2.2 Yleisurheilun ulkoiset riskit.....	57
7.3 Harjun kentän riskit.....	59
7.3.1 Sisäiset riskit Harjun kentällä	60
7.3.2 Ulkoiset riskit Harjun kentällä	60
7.4 Hipposhallin riskit.....	62
7.4.1 Sisäiset riskit Hipposhallissa.....	62
7.4.2 Ulkoiset riskit Hipposhallissa	63
8 POHDINTA	68
LIITTEET	75
LÄHTEET	79

1 JOHDANTO

Keihäs on lentänyt pituushyppääjän kylkeen. Moukari on läpäissyt turvahäkin. Sisähallien huono valvonta on aiheuttanut vaaratilanteita liikunnan harrastajille. Yleisurheilukentillä ja yleisurheilun sisähalleissa piilee monia enemmän tai vähemmän vaarallisia riskejä. Tutkimuksessani perehdyin Jyväskylässä sijaitsevien Harjun yleisurheilukentän ja Hipposhallin turvallisuusriskeihin, joita tutkimalla pyrin raportoimaan yleisellä tasolla, mitä riskejä yleisurheilun harrastamiseen liittyy, ja miten riskit olisivat vältettävissä.

Riskin käsite vaikuttaisi ajankohtaiselta. Tutkimukseni keskeisistä käsitteistä, riskeistä sekä niiden hallinnasta löytyy melko runsaasti kirjallisuutta. Erityisesti ihmisen ympäristölleen aiheuttamien uhkien tiedostamisen myötä riskikirjallisuutta on alkanut esiintyä sosiologiassa. Riskienhallintaan liittyvä kirjallisuus liittyy tavallisimmin yritysmaailmaan. Risk management -hakusanalla löytää myös urheiluun liittyvää kirjallisuutta erityisesti Yhdysvalloista. Urheilupaikan turvallisuudesta vastaaville on olemassa yksityiskohtaisia neuvoja siitä, miten riskejä voidaan hallita.

Päättarkoitukseni oli tutkia yleisurheilukenttien ja yleisurheilun sisähallien riskitekijöitä, jotka vaikuttavat kenttien käyttäjien turvallisuuteen. Tutkimukseni avulla selvitän yleisurheilukentän vaaratekijöitä niiden luonnollisissa käyttötarkoituksissa, eli harjoitus- ja kilpailutilanteissa. Kun tutkimus riskitekijöistä on tehty, tavoitteenani on vaikuttaa yleisurheilukenttien ja sisähallien turvallisuustekijöihin. Yleisurheilukentillä ja sisähalleissa on monia vaaratekijöitä, jotka on otettava huomioon niin harjoitus- kuin kilpailutilanteissa. Syvennyin eritoten kentän sisäalueen paikkoihin. Tutkin, mitä riskitekijöitä juoksu-, hyppy-, ja heittolajeihin liittyy, kuinka kenttähenkilökunta voi aiheuttaa vaaroja ja miten kentillä olevat erilaiset tekniset välineet voivat olla kentällä liikkuvien uhkana. Katsomoita,

pukuhuoneita tai kenttää ympäröivää liikennettä en siis tutkielmassani tarkastellut. Tutkimuksessani hyödynsin kandidaatintutkielmaani, jossa perehdyin riskin ja riskienhallinnan käsitteisiin sekä erityisesti urheilupaikkojen riskienhallintaan.

Hirsjärven ym. (2004) jaottelun mukaan tutkimus voi olla kartoittava, kuvaileva, selittävä tai ennustava. Teoksessa mainitaan em. tutkimustyyppien piirteitä. Näistä piirteistä poimin kartoittavan tutkimuksen uusien näkökulmien etsimisen ja selittävän tutkimuksen syy-seurausketjujen tunnistamisen. (Hirsjärvi ym., 2004, 129–130.) Tutkimuksessani tavoittelen uuden ja hyödyllisen tiedon raportointia yleisurheilukentän riskitekijöistä sekä sitä, mitkä tekijät aiheuttavat riskejä ja vaaratilanteita.

Perehdyn aluksi kirjallisuuskatsauksessa riskin ja riskienhallinnan käsitteisiin sekä yleisen yhteiskuntatieteellisen että liikuntaan ja urheiluun liittyvän kirjallisuuden kautta. Siirryn sitten yleisurheiluun, josta tarkastelen urheilukenttien suorituspaikkoja ja yleisurheilulajien välineistöä turvallisuusnäkökulmasta. Suorituspaikoille on annettu tarkat ohjeet ja mitat sekä niiden sijainnista että niihin liittyvistä apuvälineistä ja rakenteista. Kilpailujen ja tapahtumien järjestämisessä turvallisuustekijöihin vaikutetaan esimerkiksi säännöillä ja huolellisesti suunnitelluilla kilpailuaikatauluilla. Tiedonhankinnan strategianani on tapaustutkimuksena syventyä Jyväskylässä sijaitsevien Harjun yleisurheilukentän sekä Hipposhallin riskitekijöihin, sekä harjoitus- että kilpailutilanteissa.

Tutkimusmetodinani oli Harjun yleisurheilukentän sekä Hipposhallin tuntevista urheilijoista, valmentajista sekä Jyväskylän Kenttäurheilijoiden työntekijöistä kahden nauhoitetun kysymyksen ja vastauksen lisäksi ns. note-tekniikalla tehdyt haastattelut. Syvennyin sekä lasten, nuorten, aikuisten että veteraanien yleisurheiluun. Tutkin sekä urheilukoulujen,

yleisurheiluharjoitusten että -kilpailujen turvallisuusriskejä. Erityisryhmien- eli vammaisyleisurheilun olen tutkimuksessani rajannut pois.

2 TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimukseni pääongelmat ovat:

1. Mitä turvallisuusriskejä yleisurheilukenttien ja -hallien sisäpuolella esiintyy?
2. Miten turvallisuusriskejä voitaisiin ehkäistä?

Pääongelmien kautta johdetut sivuongelmat ovat:

3. Miten harjoitus- ja kilpailuolot eroavat toisistaan riskien kannalta?
4. Miten eri-ikäisten ja eritasoisten kentän käyttäjien riskit eroavat toisistaan?
5. Miten yleisurheilun riskitekijöiden vastuukysymykset määräytyvät?

Tutkimukseni aiheen sain Suomen Urheiluliitolta, jonka edustajat kävivät syksyllä 2007 esittelemässä aihetta Jyväskylän yliopistossa. Tutkimusongelmiin vastaamalla pyrin antamaan Suomen Urheiluliitolle heidän haluamansa tiedot yleisurheilukenttien ja yleisurheilun sisähallien riskitekijöistä, sekä suorituspaikkoihin että kentän teknisiin välineisiin liittyen. Alkuperäinen SUL:n tavoite oli se, että riskitekijöistä tehtäisiin kartoitus, mutta pyrin soveltamaan saamaani tutkimustietoa niin, että yleisurheilukenttien ja -hallien riskeihin voi myös vaikuttaa turvallisuutta edistävillä toimenpiteillä. Yleisurheilutapahtumien turvallisuusriskit ovat saaneet näkyvyyttä viime aikoina, suomalaisille tunnetuin tapaus on Tero Pitkämäen pituushyppypaikalle heittäjä keihäs, joka osui ranskalaista pituushyppääjää Salim Sdiriä kylkeen Rooman Kultaisen liigan osakilpailussa kesällä 2007.

Erotan toisistaan harjoittelu- ja kilpailuolot sen vuoksi, että ne eriävät toisistaan hyvin paljon. Harjoitustilanteet eivät ole niin kontrolloituja

tapahtumia kuin kilpailut, mutta toisaalta kilpailuissa kentällä on mukana harjoituksia enemmän esimerkiksi kenttämainoksia ja teknisiä välineitä. Aiemman tutkimustiedon perusteella turvallisuustekijöihin harjoitustilanteissa ei kiinnitetä huomiota tarpeeksi.

Eri-ikäiset ja eritasoiset urheilijat kilpailevat ja harjoittelevat yleensä erilaisissa oloissa. Lapset ja nuoret liikkuvat usein isoissa ryhmissä, esimerkiksi liikuntaleikki- ja urheilukouluissa tai urheilulukioiden ryhmissä. Huippu-urheilijat sekä veteraaniaktiivit harjoittelevat yleensä pienemmissä ryhmissä. Lasten liikuntaleikki- ja urheilukouluissa meno saattaa usein olla ”vallatonta”, kun taas aikuisurheilijat syventyvät tavallisesti paremmin itse urheilusuoritukseen. Välineistö ja urheilusuoritukset eroavat toisistaan, huippu-urheilijoilla käytössä on niin harjoituksissa ja kilpailuissa esimerkiksi korkeammat aidat, jäykemmät seipäät ja suorituksissa suuremmat voimat ja nopeudet kuin lapsilla tai veteraaneilla. Sisähallit otan erikseen tarkasteltavaksi siksi, että ympäristö on hyvin erilainen ulkokenttiin verrattuna (heittopaikat, ratojen määrä jne.). Sisähalleissa saattaa yleisurheilijoiden lisäksi olla samanaikaisesti myös monen eri lajin harrastajia, jotka ovat jo turvallisuusriski sinänsä tai ovat itse vaarassa loukkaantua.

Tärkeää olisi kartoittaa myös erityisryhmien yleisurheilun harrastamiseen liittyviä riskitekijöitä. Rajaan kuitenkin tutkimuksessani erityisryhmät pois. Perustelen tätä sillä, että tutkimusaineistosta olisi tullut liian suuri. Esimerkiksi erityisryhmien urheilun vammaluokkia on niin paljon, ettei pro gradu -tutkimuksessa ole ajankäytöllisesti tarkoituksenmukaista perehtyä niihin yksi kerrallaan.

3 RISKIT JA RISKIENHALLINTA

Kuusela ja Ollikainen (2005) toteavat, että epävarmuus ja riskit kuuluvat jokapäiväiseen elämäämme (Kuusela & Ollikainen 2005, 13). Riski on kuitenkin käsitteenä monimutkainen ja riskillä on monta eri merkitystä. Yleensä riskin käsite liittyy yleensä tulevaisuuteen, vahinkoihin ja haittoihin mutta joskus myös meneillään olevaan aikaan, mahdollisuuksiin ja tilaisuuksiin. Esimerkiksi WSOY:n sanakirja vuodelta 2001 antaa englannin kielen sanalle *risk* lukuisia eri merkityksiä: substantiivina muun muassa *riski*, *uhka*, *uhkayritys*, *vaara* mutta verbimuodossa esimerkiksi *panna alttiiksi*, *panna peliin*, *uhmata*, *uskalautua*. Täten riski-sana voi koskea lukuisia eri asioita lottovoiton ja kuoleman väliltä, mitään yksiselitteistä tulkintaa on vaikea löytää.

Bernstein (1996) kirjoittaa, että sana *riski* on peräisin varhaisesta italian sanasta *risicare*, joka tarkoittaa *uskaltaa*. Tässä merkityksessä riskit ovat ennemminkin valintoja kuin tietty kohtalo. (Bernstein 1996, 8.) Luhmann (1993) arvelee, että riskin käsitettä sovellettiin ensin merenkulun ja kaupankäynnin piirissä, termin levitessä 1500-luvulta lähtien. Riskin käsitteessä on hänen mukaansa kyse oman edun tavoittelusta. Tavoitteena on välttää tappioita ja tilannette, jossa tehtyjä ratkaisuja kaduttaisiin mahdollisimman vähän. (Luhmann 1993, 9–11.)

Riskienhallinta liittyy erilaisten riskien tunnistamiseen, niiden arvioimiseen, selvittämiseen tai lieventämiseen. Usein riskienhallinta liittyy taloudellisiin panostuksiin, mutta käsitettä voidaan käyttää myös tutkimuksessani. Riskienhallinnan käsitettä voidaan nimittäin soveltaa myös erilaisiin fyysisiin toimintoihin. Tutkimuksessani riskienhallinta liittyy nimenomaan vaarojen ja uhkien, ei mahdollisuuksien hallintaan.

Riskien ja niiden hallinnan käsitteet ovat tuttuja urheilussa. Yritän tutkielmassani liittää liikunnan ja urheilun kenttää yleiseen sosiologiseen kirjallisuuteen.

3.1 Riskin määrittelyä

Longan ym. (2002) määritelmän mukaan riskillä tarkoitetaan haitan mahdollisuutta. Riski voidaan laskea haitan aiheuttavan tapahtuman todennäköisyyden ja haitan suuruuden tulona. (Lonka ym. 2002, 8.) Riskin toteutumisesta johtuvat menetykset voivat olla minkä tahansa arvon menetyksiä: rahallisen arvon, ympäristöarvon, terveydellisen arvon tai vaikka yhteiskunnallisen arvon menetyksiä (Kuusela & Ollikainen 2005, 17). Garland (2003) kirjoittaa, että ihmiset tai asiat/esineet ovat riskejä, kun heillä tai niillä on taipumusta luoda vaaroja. Jos taas edellä mainittuihin vaikuttavat tavallista useammin ongelmat tai vaarat, puhutaan riskialttiudesta. (Garland 2003, 50.)

Riski-sanan käytöllä voidaan tarkoittaa myös myönteisempiä asioita. Joskus kytkedymme mieluusti ympäröiviin vaaroihimme niiden välttelyn sijaan (Garland 2003, 50). Heldmanin (2005) kuvaus liittyy juuri tähän: riskejä ottamalla voi myös hyötyä. Hän kertoo riskien olevan kuin ruumiinharjoitus: ”no pain, no gain.” (Heldman 2005, 1-2.) Tulkitsen tämän siten, että hänen mielestään riskejä ottamalla ei voi aina saavuttaakaan haluamaansa. Riskien ottaminenhan on tuttu käsite varsinkin kilpaurheilusta. Riskien ottoon liittyy jokin jännitys: tietyn ratkaisun tekeminen saattaa johtaa todella suotuisaan tai toisaalta äärimmäisen epäonnistuneeseen lopputulokseen. Denneyn (2005) mukaan riskeistä positiivisesti ajattelevat väittävät jopa, että länsimaalaisuuden kehitys on perustunut riskiin: 1600-luvulla alkanutta tutkimusmatkailua ei olisi ilman riskinottoa (Denney 2005, 11).

Olennainen riskiin liittyvä piirre on epävarmuus. Emme varmuudella tiedä tulevia tapahtumia, vaikka tunnemme tapahtumien todennäköisyyksiä. Todennäköisyydetkin voivat perustua muutamaan kokemusperäiseen tapaukseen tai toisaalta laajaan tietopohjaan. (Kuusela & Ollikainen 2005, 28–30.) Eräsaari (1997) kirjoittaa, että riskin käsitteellä sovitellaan ristiriitaa tietämisen ja epävarmuuden välillä. Tavalliset sosiologit tuntuvat hänen mukaansa ajattelevan, että ihmisolennot eivät siedä rajoittamattomia riskejä, epävarmuutta ja monimutkaisuutta, ekonomistien ottaessa niihin positiivisen kannan. (Eräsaari 1997, 79.)

Beckin (1990) mielestä modernisaatiokehitys on luonut vaaroja ja epävarmuutta. Jos ennen oli puutetta hygieniasta, nykyajan riskien perusta on teollisessa ylituotannossa. Hänen mukaansa yksilön riskit ovat muuttuneet maailmanlaajuisiksi vaaroiksi. Jos vaarat havaittiin ennen silmillä tai nenällä, nyt riskejä eivät tavallisesti ole aistein havaittavissa vaan fysiikan ja kemian kaavoina, esimerkkeinä hän käyttää myrkyllisiä ruoka-aineita ja ydinuhkaa. Riskin määrittely tulee monimuotoisemmaksi: tietty riski saattaa vähentää toista, esimerkiksi ilmastonmuutos vähentää ydinenergian tarvetta. Myös riskien arvioiminen vaikeutuu, kun Beckin nimeämän riskiyhteiskunnan tuntemattomista seurauksista tulee historian ja yhteiskunnan hallitseva voima. (Beck 1990, 21–22, 31.) Riskille altistuminen voi olla vapaaehtoista, kuten tupakoinnin yhteydessä, tai pakonomaisia tai täysin yllätyksellisiä, kuten Kaakkois-Aasian hyökyaaltokatastrofi tai New Yorkin World Trade Centeriin kohdistunut terrori-isku osoittivat. Riskit ovat myös kontekstisidonnaisia ja ihmisten riskiarviot muuttuvat ajan ja paikan suhteen: jos meillä pelätään ydinonnettomuutta, Saharan laidalla asuva kokee kenties kuivuuden suurimpana riskinään. (Kuusela & Ollikainen 2005, 17–18.)

Riskejä voidaan tyypitellä monella eri tavalla (kts. esim. Kuusela & Ollikainen 2005, 29). Käyttämäni riski-käsitys on lähellä Garlandin määritelmää. Tutkielmani riski-käsite tarkoittaa välitöntä tai suurella

todennäköisyydellä toteutuvaa fyysistä uhkaa tai vaaraa. Beckin ja Eräsaaren pohdinnat ovat mielestäni oikeutettuja ja hyvin argumentoituja, mutta paneudun enemmän konkreettisiin uhkiin, sellaisiin jotka ovat jo toteutuneet tai voivat toteutua aivan lähiaikoina. Myöskään riskinotto ei ole oleellinen käsite tutkielmassani. Kuvailen sitä, miten erilaisia uhkia ja vaaroja voidaan ehkäistä ja vähentää, en sitä, mitä haittoja tai hyötyjä riskejä ottamalla voi saada.

3.2 Riskien arviointi ja luokittelu

Adams (2003) on tehnyt riskien kolmijaon: välittömästi havaitut riskit (kuten puuhun kiipeäminen), tieteen avulla havaitut riskit (kuten koleran havaitseminen) sekä virtuaaliset riskit. Viimeksi mainituista tiedemiehet eivät joko tiedä tai ole yksimielisiä. (Adams 2003, 88.) Liikunta ja urheilu ovat täynnä välittömästi havaittuja riskejä, mutta vaikuttaisi, että tieteen keinot ovat läpäisseet myös liikunnan ja urheilun. Sykemittarit ovat esimerkki siitä, kuinka riskejä pyritään välttämään liikunnassa ja urheilussa tieteellisesti. Itse syvennyn tutkielmassani välittömästi havaittuihin riskeihin. Sinänsä urheilupaikalla tieteen avulla voidaan havaita vaikkapa ilmanlaadusta johtuvia riskejä, jotka voivat vaikuttaa myös välittömästi terveyteen, joten Adamsin jakoa on mielestäni arvioitava kriittisesti.

Dynaamiset riskit muuttuvat suhdanteiden ja olosuhteiden mukaan. Näihin kuuluvat useimmiten tekniset, taloudelliset ja poliittiset riskit, sillä niistä voi seurata yhtä hyvin voittoja kuin tappioita. Toimija voi itse vaikuttaa riskinsä suuruuteen esimerkiksi lyömällä tietyllä panoksella vetoa. Staattisista eli vakuutusriskeistä ei taas voi seurata voittoa, vaan pelkästään menetyksiä tai parhaimmillaan tilanteen säilyminen ennallaan. Staattiset riskit ovat yksilön tai yrityksen tahdosta riippumattomia, ja niitä sattuu, vaikka riskien olemassaolo tiedostetaankin. Niiden toteutumisen todennäköisyys on helpommin arvioitavissa kuin dynaamisissa riskeissä, ja niitä varten

voidaan suojautua ottamalla vakuutuksia. Staattiset riskit voidaan jakaa henkilöihin ja omaisuuteen kohdistuviin sekä vastuu- ja riippuvuusriskeihin. Vastuuriskit liittyvät vahingonkorvausvelvollisuuksiin ja riippuvuusriskit toisten ihmisten tekemisiin tai tekemättä jättämisiin. (Kuusela & Ollikainen 2005, 33-34.)

Yksi tyyli on jakaa riskit ja vaarat luonnonmukaisiin sekä ihmisten toiminnalla aiheuttamiin. Ihmisen toiminnalla aiheutuvat riskit voidaan vielä eritellä fundamentaalsiin ja partikulaarisiin riskeihin. Fundamentaaliset riskit eivät ole yhden ihmisen aiheuttamia, eivätkä yleensä kohdistu yhteen ihmiseen, kuten partikulaariset. Tasapaino luonnonriskien ja ihmisten aiheuttamien välillä on Beckiä mukaillen siirtynyt jälkimmäistä kohti teollisesta vallankumouksesta lähtien, vaikka tätä jakoa onkin äärimmäisen vaikea pitää yllä. Sinänsä riskit tai vaarat eivät ole vain luonnollisia faktoja vaan myös suhteellisia käsitteitä, jotka kuvastavat koettua suhdetta itsemme ja maailmamme välillä. Jokainen luo näkemyksen tulevista tapahtumista ja niiden vaikutuksista itsessä. Maailmassa on sinänsä lukemattomia asioita, jotka voivat tuottaa vahinkoa, aiheuttaa tuhoa tai taloudellista tappiota. Ylipäätään jako objektiivisiin ja subjektiivisiin riskeihin on väärä kahtiajako, ennemmin olisi puhuttava erilaisista käytännöistä havainnoida, mitata ja arvioida riskejä. (Garland 2003, 50–51, 56; Kuusela & Ollikainen 2005, 34.)

Spengler ym. (2006) näkevät liikuntaan ja urheiluun liittyvän ainakin seuraavat riskit: veren patogeeneit, sydänkohtauksen, lapsiin liittyvät riskit, ruumiinlämpöön liittyvät tekijät, turvallisuuskysymykset, urheiluvammat sekä liikenneonnettomuudet (Spengler ym. 2006, 8). Ammon ym. (2005) mainitsevat lisäksi urheilutapahtumiin liittyvän väkivallan, kuten yleisön häiriökäyttäytymisen ja terrorismin (Ammon ym. 2005, 3-4). Itse voisin lisätä vaikkapa urheilijoiden sopimuskiistat ja – rikkomukset, sopupelit sekä ympäristöriskit. Fried (2005) luokittelee uhkatekijöitä, jotka saattavat vaikuttaa urheilupaikkaan. Nämä on jaettu kolmeen kategoriaan: sisäisiin,

ulkoisiin sekä informaatioteknologian luomiin uhkiin. Sisäisiä uhkia ovat mm. työntekijöiden ja asiakkaiden loukkaantumiset sekä huumeiden ja alkoholin käyttö. Ulkoisiin uhkiin lasketaan mm. erilaiset ympäristökatastrofit sekä terrorismi. Informaatioteknologian uhkia ovat mm. sähkökatkokset, sabotaasit sekä virukset. (Fried 2005, 313.)

Riskejä arvioidaan niiden yleisyyden ja vakavuuden perusteella. Urheilupaikoilla mittaukset perustuvat tapahtumaraportteihin, loukkaantumistilastoihin, yleiseen tietoon sekä kokemukseen. Jos uhkaa pidetään vakavana ja yleisenä, päätös siihen vaikuttamiseen on helppo tehdä. Jos riskin toteutuminen on todennäköistä mutta aiheuttaa toteutuessaan pienen vamman - tai toisaalta jos toteutuminen on epätodennäköistä mutta toteutuessaan vakavaa, on suhtautuminen hankalampaa. Jälkimmäisissä tapauksissa turvatoimenpiteet pitäisi ainakin ottaa vakavasti, suunnitelman puuttumisen hinta on muuten liian suuri. Joskus tieto siihen, miten suhtautua uhkiin, on jo valmiina – kiitos liikuntapalveluiden tuottajien ja välineistön. Perusohjeet vaikkapa leikkikentän välineistön asentamiseen ja huoltoon ovat usein valmiina saatavilla. Tällaiset ohjeet auttavat merkittävästi loukkaantumisriskien hallinnassa. (Spengler ym. 2006, 9.)

Jokaisessa toiminnassa on luontaisia riskejä. Esimerkiksi kalliokiipeilyn luontainen riski on putoaminen ja jääkiekossa pelaajien törmäys. Jos luontaiset riskit poistettaisiin, olisi toiminta alkuperäisestä poikkeavaa. Van der Smissen (1990, Ammonin ym. 2005, 109–110 mukaan) kertoo, että ei-luontaiset riskit pitäisi karsia niin hyvin kuin mahdollista. Jalkapallossa nilkan nyrjähdys on luontainen, mutta vesiliikunnassa ei. (Ammon ym. 2005, 109–110.)

3.3 Riskienhallinta

Inhimillisen kulttuurin kehittyessä myös riskien määrä ja sisältö ovat lisääntyneet. Alkuvaiheissa ihmisten suurimpia riskejä oli sopivan ravinnon löytäminen ja riskienhallinnan tavoitteena oli lajin säilyminen. Suotuisissa olosuhteissa kehitys eteni ja esimerkiksi Kaksoisvirran maassa kulttuuri kehittyi korkealle tasolle. Kauppaa käytiin usein meriteitse, ja kuljetuksiin liittyi monia vaaroja. Alusten omistajat ottivat merilainoja, ja jos laiva menetettiin, ei lainaa tarvinnut maksaa takaisin. Onnistuneen matkan jälkeen lainanantajalle suoritettiin lainasumman lisäksi huomattava hyvitys, jota voidaan pitää lainanantajan riskiä vastaavana vakuutusmaksuna. Babyloniassa (1700 eKr) koottuihin Hammurabin lakeihin sisältyivät pykälät koskien näitä merilainoja. Tämä varhainen versio merivakuutuksesta oli käytössä Rooman valtakunnan alkuajoille asti. Edistääkseen viljakauppaa Rooman keisari Claudius (10 eKr-54 eKr) perusti yhden miehen vakuutusyhtiön olemalla henkilökohtaisesti vastuussa myrskyjen aiheuttamista tuhoista roomalaisille kauppiaille. Tämä järjestely muistuttaa nykyistä valtioiden tapaa korvata maanjäristys- ja tulva-alueille aiheutuneita vahinkoja. (Kuusela & Ollikainen 2005, 18-19.)

Renessanssin aikana siirtomaiden luonnonrikkaudet edistivät emämaiden vaurastumista. Menestyminen kaupankäynnissä ei ollut sattumanvaraista vaan edellytti toiminnan järjestelmällistä seuraamista ja kykyä ennakoida tulevia tapahtumia. Myös uhkapelit herättivät kiinnostusta todennäköisyyslaskentaan ja merkitsivät samalla alkua riskien määrälliselle mittaamiselle. (Bernstein 1996, 92.) Pascalin ja de Fermatin vuonna 1654 kehittämä todennäköisyysteoria ja sen soveltaminen käytäntöön onkin ollut kulmakivenä nykyaikaiselle vakuutustoiminnalle ja muille riskienhallintamuodoille. (Kuusela & Ollikainen 2005, 21.)

Kaikki aikuiset arvioivat ja hallitsevat riskejä päivittäin, usein tiedostamattaan. Joskus näin tehdään turvallisuuden vuoksi, joskus mielihyvän ja taloudellisen voiton toivossa. Maailman riskit ovat johtaneet siihen, että nykyaikaisissa yhteiskunnissa on joukko asiantuntijoita, joiden tehtävänä on riskien esille tuominen, niiden laskeminen ja niiden hallinta. Riskien ammattilaisia on palomiehistä psykiatreihin ja teoreetikoista turvallisuusekspertteihin. Varsinaista riskiteollisuutta on ainakin vakuutustoiminta, uhkapelaaminen ja finanssisektori. (Garland 2003, 58–59, 64–65, 69–70.) Riskien kanssa elämiseen ja niiden hallitsemiseen on tarjolla teoriassa monenlaisia keinoja, jotka ovat myös tosielämässä yritysten ja yksityishenkilöiden laajassa käytössä (Kuusela & Ollikainen 2005, 15). Denney (2005) tosin huomauttaa, että riskienhallinnan lisääntyminen lähes kaikessa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa täytyisi kuitenkin vielä perustella. Hankalia kysymyksiä riskienhallinnan hyödyllisyydestä ja tehokkuudesta ei ole hänen mielestään vielä kysytty. (Denney 2005, 187, 191.)

Longan ym. (2002) mukaan riskienhallinta koostuu riskien arvioinnista, riskien hallinnan toimista sekä riskien hallinnan organisoinnista. Riskien arvioinnin tavoitteena on tunnistaa vaarat ja arvioida riskien suuruutta. Arviointi koskee haitan ja sen syntymisen todennäköisyyttä sekä riskin merkitystä. Riskin arvioinnin tukena on olemassa runsaasti erilaisia menetelmiä, kuten kvantitatiivisiin riskiarvioihin tähtäviä sekä esimerkiksi asiantuntija-arvioiden ja mielipiteiden kartoittamiseen liittyviä. Riskien hallinnan eri toimilla pyritään riskien pienentämiseen. Näitä ovat estäminen, pienentäminen, korjaaminen ja kompensointi. Estämisellä tarkoitetaan toimia, joilla pienennetään haitan aiheuttavan tapahtuman todennäköisyyttä tai estetään haitan toteutuminen. Pienentämisellä tarkoitetaan puolestaan toimia, joilla pienennetään tapahtumaan liittyvää haitan suuruutta. Riskien korjaamisella taas palautetaan tilanne mahdollisuuksien mukaan tapahtumaa edeltäneeseen tilaan. Kompensoinnilla pienennetään haitan suuruutta korvaamalla, esimerkkinä vakuutukset. Riskien hallinnan organisointi koskee

paitsi julkista sektoria myös yhä enemmän yrityksiä ja yksityistä tahoja. Esimerkiksi vakuutusyhtiöt tuottavat riskien hallintapalveluja. (Lonka ym. 2002, 4, 11–13.) Yritykset ja yksityishenkilöt voivat myös tietoisesti ottaa riskejä ja elää riskien kanssa, luottaen samalla tuuriin ja yhteiskunnan apuun. (Kuusela & Ollikainen 2005, 15-16.)

Mikäli taloudelliset riskit jätetään huomioimatta, Spenglerin ym. (2006) mielestä riskienhallinta liikunnassa ja urheilussa liittyy loukkaantumisten ja kuoleman riskin vähentämiseen tai poistamiseen. Vastuukysymykset liittyvät ohjelmiin ja palveluihin. (Spengler ym. 2006, 2.) Dougherty ym. (2002) toteavat, että päättäjillä ja liikuntapalveluiden tuottajilla on moraalinen vastuu tarjota liikkujille turvallinen urheilukokemus. Ennen kaikkea siksi riskienhallintaan on kiinnitettävä huomiota myös urheilussa. Taloudelliset ja oikeudelliset seikat tulevat vasta tämän jälkeen. (Dougherty ym. 2002, 20–21.) Liikunnassa ja urheilussa riskikysymykset koskevat ainakin lomakohteiden johtajia, liikuntakasvattajia, leiriohjaajia, puisto- ja vapaa-ajan ammattilaisia, kuntosalien päälliköitä, valmentajia, urheilujohtajia ja liikuntapaikan hoitajia. (Spengler ym. 2006.) Lisäksi useissa englanninkielisissä lähteissä mainitaan riskitekijöistä huolehtiva Sport Facility Manager, jonka suomennan urheilupaikan manageriksi tai johtajaksi.

Itse otan melko käytännöllisen näkökulman riskienhallintaan. Välitön tai suurella todennäköisyydellä fyysistä haittaa aiheuttava riski on käyttämäni käsite. Myös riskienhallinnan käsitteeni liittyy samaan aiheeseen. En pohdi, miten liikuntapaikan johtaja käyttäisi omaisuuttaan mahdollisimman tuottavaksi tai että miten urheilupaikkojen johtajat miettivät oman henkilökuntansa työhyvinvointia ja sosiaalisia suhteita, kun ylityötunteja lisätään. Pyrin tuomaan esille, miten urheilupaikka olisi mahdollisimman turvallinen paikka liikkumiseen ja työskentelyyn ja kuinka turvallisuutta uhkaavia tekijöitä voitaisiin minimoida.

4 RISKIENHALLINTA URHEILUPAIKOILLA

Monet eri tekijät liittyvät päätökseen riskienhallintasuunnitelman toimeenpanosta. Esimerkiksi erilaiset lait ja säädökset saattavat vaatia tiettyjä turvatoimenpiteitä. Monet päätökset ovat sidoksissa myös käytettävissä oleviin varoihin, siksi kaikki mahdolliset rahoitusvaihtoehdot on käytävä läpi. Suunnitelman olemassaolo tai sen puuttuminen saattaa vaikuttaa loukkaantumisten tai kuolemantapausten vastuukysymyksiin. Ja vaikka suunnitelman puuttumisella säästäisikin, yleiseen eettiseen vastuullisuuteen kuuluu asiakkaiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin takaaminen. Myös turvallisuusvastaavien omilla kokemuksilla, median vaikutuksella, ammattijärjestöjen, ystävien ja kollegojen mielipiteillä saattaa olla vaikutusta suunnitelman luomiseen. Tiedon saatavuus suunnitelman luomiseksi, ylemmän johdon tuki, vakuutukset sekä riskien vakavuus ja todennäköisyys ovat muita tekijöitä, jotka vaikuttavat päätöksen toimeenpanosta. (Spengler ym. 2006, 3-7.)

Ammon (2001, Ammonin ym. 2005, 107 mukaan) on esittänyt mallin riskienhallintasuunnitelman luomisesta. Prosessi on kolmivaiheinen. Aluksi luodaan riskienhallintasuunnitelma, sitten toteutetaan ja lopuksi johdetaan sitä. (Ammon ym. 2005, 107.) Päätös suunnitelman luomisesta johtaa uusiin määrittelyihin. Aluksi on tunnistettava riskit, jotka on otettava huomioon ja jotka ovat todennäköisimpiä toteutumaan. Seuraavaksi on arvioitava uhkien toteutumisen todennäköisyys sekä niiden vakavuus. Lopuksi on luotava menetelmät riskien aiheuttamien loukkaantumisten ja kuolemantapausten vähentämiseksi. (Spengler ym. 2006, 8.)

4.1 Riskien tunnistaminen

Farmerin ym. (1996) mukaan tunnistamisvaiheessa on havaittava erilaisia riskejä, jotka voivat aiheuttaa urheilupaikalle haittaa. Riskit on osoitettava

ensi- ja toissijaisiin tekijöihin. Ensisijaiset tekijät kuuluvat urheilupaikan jokapäiväisiin toimintoihin, esimerkiksi paikan henkilökunta liittyy näihin. Hyvin koulutettu henkilökunta on riskien hallitsijan paras työkalu uhkia tunnistettaessa, mutta henkilökunnasta saattaa tulla myös riskitekijä. Hronek ja Spengler (2002) korostavat urheiluvalmentajien ja -valvojien merkitystä liikkujien turvallisuuden kannalta. Urheilua harrastava ei välttämättä ymmärrä toimintansa riskejä, valmentajalla tai valvojalla onkin velvollisuus havaita riskit ja estää vahinkojen tapahtuminen. (Hronek & Spengler 2002, 255.)

Toissijaisiksi tekijöiksi lasketaan sääolot, tapahtuman tai harrastuksen tyyppi, asiakaskunta sekä paikan sijainti. (Farmer ym. 1996, 77–78.) Riskejä esiintyy erilaisissa paikoissa. Niitä on yksityisissä ja julkisissa rakennuksissa, erilaisissa viihdepaikoissa sekä ulko- ja sisäliikuntapaikoissa. Kaikki paikat ovat erilaisia ja kaikissa on omat riskinsä. Siksi riskien valvonnan täytyy olla pysyvää ja jatkuvaa. Erityishuomiot on muistettava koska riskit saattavat sisältää joko taloudellisia tappioita tai ihmisten loukkaantumisia. (Ammon ym. 2005, 109.) Joskus riskien arviointia voi tehdä täysin urheilupaikalle ulkopuolinen taho. Todella kattavaksi riskien tunnistus muodostuu silloin, jos sitä tekevät esimerkiksi ammatiltaan, kokemukseltaan ja iältään erilaiset ihmiset. (Hronek & Spengler 2002, 246-247.)

Riskien tunnistamisen huomioiminen lähtee jo maankäytön suunnittelusta, sekä kaavoitus- ja rakentamisvaiheista. Urheilupaikka tulisi rakentaa hyvien ja turvallisten kulkuväylien läheisyyteen. Eri ikä- ja erityisryhmien tulisi päästä mahdollisimman läheltä asuinpaikkojaan turvallisesti paikalle, näin liikenteeseen liittyvät riskit saadaan vähenemään. Rakentamiseen liittyvät tietysti omat riskinsä, mutta niihin en puutu sen tarkemmin. Rakentamisen lopputuloksella, rakennusmateriaaleilla ja tilaratkaisuilla on luonnollisesti suuri merkitys turvallisuuteen. Liikuntapaikkarakentamisesta aiheutuu myös useita erilaisia ympäristövaikutuksia. Niistä tarkemmin kertovat mm. Saari

ym. (2007). Seidler (2005) muistuttaa urheilupaikan sisäänpääsyn kontrolloinnin tärkeydestä paikan turvallisuudessa. Ratkaisuna hän esittää yhtä kontrollipistettä, jonka kautta kaikkien on kuljettava urheilupaikalle tullessaan tai sieltä lähtiessään. Erityisen tärkeää kontrollointi on silloin, kun kaikki sisäurheilupaikan tilat ovat samassa kerroksessa. Paloturvallisuusmääräykset vaativat tosin useita ulko-ovia, jolloin kontrolli vaikeutuu. Urheilupaikan sisälläkin on oltava alueita, jonne pääsyä valvotaan. Urheilutiloissa liikkujille ja heidän harrastuksilleen on oltava riittävästi tilaa, jolloin turva-alueiden merkitys korostuu. Esimerkiksi urheilukenttä on monia riskejä sisältävä paikka, kun yleisurheilua ja jalkapalloa harrastetaan samanaikaisesti. Ongelmallisia ovat esimerkiksi rata-alueen sisäpuolella sijaitsevat kenttälajien suorituspaikat, jotka ovat jalkapallokentän sivurajoja lähellä. Erityisen vaarallisia ovat myös juoksurataa lähellä olevat veteen, puhelimiin ja sähköihin liittyvät instrumentit tai kentän vieressä olevat aidat ja portit. (Seidler 2005, 131-133.)

Tunnistetut riskit voidaan niiden yleisyyden ja vakavuuden perusteella sijoittaa matriisiin. Riskit pitää tällöin luokitella oikealla tavalla. On muistettava, että riskien arviointi on jatkuva prosessi, jossa tekijä vaihtuu aina. On eri asia, pelataanko tietty ottelu iltapäivällä vai illalla, ja onko kyseessä ottelu heikkoa vastustajaa vastaan vai sarjan loppuottelu. (Ammon ym. 2005, 110.) Fuller ja Drawer (2004) jatkavat, että esimerkiksi miehet ja naiset, nuoret ja veteraanit sekä erityisryhmät saattavat tarvita kukin oman riskiluokituksensa (Fuller & Drawer 2004). Hronek ja Spengler painottavat erityisesti harrastajien taitoa ja kokemuksen merkitystä (Hronek & Spenger 2002). Riskit voidaan luokitella esimerkiksi yhdeksään eri kategoriaan. Tällöin riskit ovat yleisyyden perusteella jaettu usein, keskimäärin ja harvoin tapahtuvaksi. Vakavuuden perusteella jako on vastaavasti suuri tappio, kohtuullinen tappio ja pieni tappio. (Ammon ym. 2005, 111.) Taulukossa 1 sovellan Ammonin esimerkkiä yleisurheilukilpailuihin urheilukentällä.

Taulukko 1 Riskimatriisi yleisurheilukilpailuissa

	Suuri vahinko	Kohtuullinen vahinko	Pieni vahinko
Usein		Katsojille annettu väärä vaihtoraha	Piikkarin piikin katoaminen
Keskimäärin	Kymmenottelijan vakava polvi- tai olkapäävamma	Liukastumiset ja kaatumiset stadionalueella	Katsojien saapuminen aidan yli maksamatta
Harvoin	Keihään osuminen toiseen urheiliijaan	Kävelijän lämpöuupumus	Stadionin vandalismi

Vaikka useimmiten riskejä voidaan luokitella objektiivisesti niiden yleisyyden ja vakavuuden perusteella, subjektiivinen ja koettu riskin taso vaihtelee ihmisten välillä. Yksilö kokeekin riskin paitsi aistimuksina, myös kognitiivisina havaintoina. Mielenkiintoinen kysymys onkin, ovatko tietyt urheilijat alttiimpia loukkaantumisille kuin toiset, tai vaikuttavatko urheilijan luonteenpiirteet loukkaantumisriskiin. (Fuller & Drawer 2004, 353-354.)

4.2 Vakuutukset riskienhallintakeinoina

Uhkat, joilla on suuri todennäköisyys aktivoitua ja jotka toteutuessaan aiheuttavat suurta vahinkoa, pyritään välttämään kokonaan. Tällöin pitäisi harkita sitä, järjestetäänkö tiettyä tapahtumaa lainkaan. Jos riskejä ei voida täysin välttää, ja toteutuessaan aiheuttavat taloudellista menetystä, ne voidaan myös siirtää vakuutusyhtiöille. Tämä metodi on hyvin yksinkertainen. Vakuutusyhtiön kanssa neuvotellaan vastuualueet, jotka kuuluvat sen alaisuuteen. Liikuntapaikka maksaa vakuutusmaksuja, jolloin korvausvaatimukset fyysisistä ja taloudellisista haitoista siirtyvät vakuutusyhtiöille. Ns. omavakuutuksella ei siirretä tappioriskiä toiselle, sen sijaan liikuntapaikka kohdentaa varoja vain ja ainoastaan tiettyihin riskeihin.

Riskit sinänsä säilyvät, niihin kuitenkin pyritään vaikuttamaan. Tavallaan vakuutusmaksut maksetaan itselle, mutta todennäköisesti nämä maksut tulevat kalliimmiksi kuin vakuutusyhtiön kanssa solmittu vakuutuskirja. Riskien säilyttäminen ja niiden vähentämispyrkimykset koskevat niitä uhkia, jotka toteutuessaan aiheuttavat pientä tai hyvin pientä tappiota. (Farmer ym. 1996, 80–81, 84.) Myös liikuntapaikan käyttäjillä on omia vakuutuksiaan, joko heidän itse maksamiaan tai heille vaikkapa urheiluseuran kautta otettuja.

Tehokas menetelmä riskien toteutumisen estämiseksi on luoda vakioitu toimintaohje (Standard Operating Procedure). Siinä annetaan yksityiskohtaiset ohjeet ja oikeat toimintasuunnat tietyille tapahtumille. Kyseinen toimintaohje tulisi luoda kaikille paitsi vältettäville riskeille. Vakioitu toimintaohje voidaan luoda kahdella tavalla: ennen tiettyä tapahtumaa tai sen jälkeen. Ennen tapahtumaa luodussa ohjeessa arvioidaan potentiaaliset riskit. Urheilupaikan johtaja voi kerätä tietoja kollegoiltaan, miten vastaavissa tilanteissa on menetelty. Näin voidaan oppia toisten oikeista ratkaisuksista sekä toisaalta myös virheistä. Mikäli ennakkotapauksia ei ole, seuraavanlaiset kysymykset tulisi ottaa huomioon, jotta vakioitu toimintaohje olisi vakuuttava. Mitkä ovat kustannukset, mikäli riskiä tai tapahtumaa ei hoideta kunnolla? Ovatko nämä kustannukset suuria vai pieniä riskimatriisissa? Jos ne ovat korkeat, kuinka monta asiakasta on uhanalaisina? Onko henkilökunta nopeasti saatavilla asiakkaiden avustamiseksi? Löytyvätkö rakennuksesta kunnolliset tilat tilanteen hoitamiseksi? Jos ei, niin onko riittävän hyviin tiloihin nopea pääsy? Nämä kysymykset eivät luo vakioitua toimintaohjetta, mutta tekevät tietoiseksi riskienhallintaan liittyvistä seikoista. (Farmer ym. 1996, 81–83.)

Taulukossa 2 on Farmerin ym. (1996) esimerkki menettelytavoista riskien yleisyyden ja vakavuuden perusteella. (emt., 80.) Vakuutettaviksi suositellut riskit ovat taulukossa tummennettuina.

Taulukko 2 Menettelytapojen matriisi riskien yleisyyden ja vakavuuden perusteella

	Hyvin suuri tappio	Suuri tappio	Kohtuullinen tappio	Pieni tappio	Hyvin pieni tappio
Hyvin usein	Vältä	Vältä	Siirrä	Säilytä & vähennä	Säilytä & vähennä
Usein	Vältä	Vältä	Siirrä	Säilytä & vähennä	Säilytä & vähennä
Keskimäärin	Siirrä	Siirrä	Siirrä	Säilytä & vähennä	Säilytä & vähennä
Harvoin	Siirrä	Siirrä	Siirrä	Säilytä & vähennä	Säilytä & vähennä
Hyvin harvoin	Siirrä	Siirrä	Säilytä & vähennä	Säilytä & vähennä	Säilytä & vähennä

Vakuutusasioiden pohdinta urheilupaikoilla vaikuttaa mielestäni myös fyysisten turvallisuustekijöiden miettimiseen, vaikka vakuutuksilla pyritään vaikuttamaan lähinnä taloudellisiin riskeihin. Kun urheilupaikka luodaan mahdollisimman turvalliseksi ja sitä valvotaan ja ylläpidetään huolellisesti, vakuutettavaa tulee vähemmän. Jos kaikki jätetään vain vakuutusten varaan, saattaa urheilupaikasta tulla merkittävästi turvattomampi paikka liikkujille, henkilökunnalle ja katsojille.

4.3 Riskienhallintaorganisaatio

Ammon (2001, Ammonin ym. 2005, 117–118 mukaan) on todennut, että jokainen urheilupaikan työntekijä on vastuussa riskienhallintasuunnitelman menestymisestä. Siksi jokaisesta työntekijän on oltava riskinhallintaryhmän jäsen. Myös paikan johtajan tai riskipäällikön on pyydettävä apua ja

ehdotuksia työntekijöiltä. Suunnitelman toimeenpanovaiheessa oleellista on viestintä. Helpoin tyyli vaihtaa ajatuksia on silloin, kun uutta työntekijää palkataan. Uusi työntekijä on hyvä perehdyttää riskienhallintasuunnitelman tärkeimmistä tekijöistä heti alkuvaiheessa. Myöhemmin, kuukausien kuluttua lisäkoulutusta on syytä antaa vaikkapa vakuutusasioista, uusista toimintatavoista tai – ohjeista. Myös motivointitekniikat ja ryhmäluontistrategiat saatetaan panna tällöin toimeen. Henkilö tai henkilöt riskienhallinnan johtoon on valittava todella huolellisesti. Heidän täytyy tunnistaa tarve riskienhallintasuunnitelmalle. Lisäksi heidän täytyy ymmärtää, että hallitsemalla riskit kunnolla he parantavat asiakkaiden kokemusta ja paikan mainetta. Tällöin asiakkaat voivat tulla paikkaan myös uudelleen. Ilman näiden asioiden ymmärtämistä riskienhallintasuunnitelman menestys on kyseenalainen. Urheilupaikan johdon ja omistajien täytyy myös omaksua idea riskien hallinnasta, sillä riskienhallintapäällikkö tarvitsee sanallista ja taloudellista tukea. Ilman tukea riskienhallintasuunnitelma ei onnistu. Riskipäällikön tai turvallisuusvaliokunnan täytyy antaa vapaus toimia itsenäisesti, mutta urheilupaikan periaatteiden mukaisesti. (Ammon ym. 2005, 117–118)

Fullerin ja Drawerin mukaan loukkaantumisia ja vammoja urheilussa aiheuttavat inhimilliset, hallinnolliset ja fysikaaliset tekijät. (Fuller & Drawer 2004, 352.) Yleisurheilussa tämän jaottelun mukaisesti pikajuoksijan takareiden revähdys olisi inhimillinen, sääntöjen laiminlyömisestä johtuva vamma hallinnollinen ja pinnoitteen kitkan muutoksesta (esimerkiksi sateella) aiheutuva liukastuminen fysikaalinen tekijä. Spengler ym. jatkavat, että sopimaton välineistö, vaarallinen liikuntaympäristö sekä huonot käyttöohjeet sekä heikko valvonta ovat yleisiä syitä loukkaantumisille ja vaurioille urheilussa. Välineiden on oltava paitsi suojaavia ja turvallisia, myös niiden oikeasta käytöstä ja huollosta on huolehdittava. Urheilupaikka ja välineet on testattava ja huollettava säännöllisesti. Mikäli vaurioitunutta osaa ei voida heti korjata, on huolehdittava (esim. eristämällä) ettei se aiheuta vahinkoa.

Käyttöohjeet on annettava huolellisesti ja tarkasti. Valmentajien ja muiden palveluntarjoajien olisikin jatkuvasti päivitettävä ohjaustaitojansa. Liikunta- ja urheilupalveluiden valvojilla on suuri vastuu. Siksi valvontaohjelma on arvokas työkalu. Ohjelmassa on todettava liikkumisolosuhteet (aktiiviteetti, osallistujien taidot sekä riskin taso). Ohjelman täytyisi lähteä turvallisuusnäkökulmasta, erityisesti jos asiakkaina ovat lapset. Valvojien on oltava esimerkiksi koulutuksen tai kokemuksen perusteella päteviä. (Spengler ym. 2006, 80, 86–88.)

4.4 Riskienhallintasuunnitelman toteuttaminen

Rushingin ja Millerin (2005) mukaan erilaisten liikuntatapahtumien riskienhallintasuunnitelman toteuttaminen noudattaa pääosin edellä mainittuja periaatteita riskien tunnistamisen, arvioinnin sekä menettelytapojen valintojen osalta. Erityishuomioita on kuitenkin kiinnitettävä paikan valmisteluihin ja suorituspaikkojen turvatarkastuksiin, tapahtuman erityisvakuutuksiin, kuljetus- ja parkkipalveluihin sekä katsojaturvallisuuteen. (Rushing & Miller 2005.)

Lääkinnällisissä hätätilanteissa toimiminen on tärkeä osa riskienhallintasuunnitelmaa, siksi hätätilanteita varten on oltava omat toimintaohjeensa (Spengler ym. 2006). Hätätilanteiden harjoittelu ja paikan välineistön testaus ovat olennainen osa suunnitelmaa. Lisäksi esimerkiksi ensiapupisteistä ja sairaankuljetuksista on huolehdittava. (Ammon ym. 2005, 172, 178.) Myös valmentajien ja ohjaajien on syytä osata oikeanlainen toiminta hätätilanteissa (Hronek & Spengler 2002, 270). Donaldson ym. (2004) ovat huolissaan siitä, että urheilun hallintoelimet eivät kiinnitä harjoitustilanteiden turvallisuustekijöihin yhtä paljon huomiota kuin kilpailuissa ja otteluissa, vaikka urheilijat käyttävät juuri harjoitteluun eniten aikaa. Esimerkiksi ensiapukalusto tuodaan usein paikalle ainoastaan kilpailutapahtumissa. (Donaldson ym. 2004, 62-63.)

On selvää, että urheilupaikkoja on erilaisia, joten riskienhallintasuunnitelman toteuttaminenkin vaihtelee paikkakohtaisesti. Taloudellisia resursseja on harvoin riittävästi kaikkeen tarvittavaan, joten urheilupaikkojen johtajat joutuvat tarkkaan miettimään, miten liikkumisympäristö olisi samanaikaisesti turvallinen, terveellinen, esteetön ja viihtyisä. Mielestäni avoimuus, kommunikatiivisuus ja yhteistyö ovat ne keinot, joilla riskejä hallitaan parhaiten. En pidä täysin välttämättömänä, että kaikkia menetelmiä kirjataan, pääasia on kuitenkin käytännön toiminta. Kun urheilupaikan käyttäjät, asiakkaat, henkilökunta sekä ulkopuoliset paikkaan vaikuttavat tahot (esim. kaupungin liikuntatoimenjohtaja tai sponsorit) ovat tietoisia turvallisuusohjeista ja kun tietoja päivitetään säännöllisesti, on urheilupaikasta mahdollisuus saada edullisesti turvallinen ja miellyttävä. Fullerin ja Drawerin mukaan kiinnostava kysymys on, mikä on se riskien taso, jolle ihmiset voidaan hyväksyttävästi altistaa ja kuinka suuri riskinotto urheilijoille sallitaan. Monessa urheilulajissa riskien taso on noussut liian korkeaksi ja johtanut vakaviin loukkaantumisiin ja kuolemantapauksiin. Myös urheiluvammojen kustannukset terveydenhuollolle ovat monessa maassa huomattavat. (Fuller & Drawer 2004, 355.)

5 RISKIENHALLINTA YLEISURHEILUSSA

Suomen urheiluliiton internet-sivujen mukaan vuonna 2008 valmistui Kurikkaan Suomen 227. kestopäällystetty yleisurheilukenttä. Lisäksi maassamme on 13 kierretyllä radalla varustettua sisähallia. (SUL 2008a; SUL 2009.) Kivistön ym. (2002) mukaan yleisurheilukenttä on perinteinen liikuntapaikka, jota käyttävät eri ryhmät koululaisista huippu-urheilijoihin. Jokaisessa kunnassa on oltava vähintään harjoitteluun sopiva urheilukenttä. (Kivistö ym. 2002, 11–12.) Lähtökohtana on, että kenttäalueiden ja siellä tapahtuvien toimintojen tulee olla turvallisia kaiken ikäisille harrastajille. Kentät on rakennettava yleisten ohjeiden ja määräysten mukaan. Kilpailuiden järjestäjät joutuvat myös omalta osaltaan huolehtimaan kenttäalueiden tekniikkaan ja turvallisuuteen liittyvistä asioista. Opetus- ja sisäasiainministeriön (2000) julkaisun mukaan järjestäjä vastaa niin yleisötapahtuman suunnittelusta, yhteistyöstä poliisin sekä palo- ja pelastustoimen kanssa kuin tapahtuman aikaisista turvajärjestelyistäkin (Opetusministeriö, Sisäasiainministeriö 2000, 25).

Kivistö ym. (2002) ja Muukka (henkilökohtainen tiedonanto, 9.3.2009) toteavat, että urheilukentät jaetaan kolmeen luokkaan: lähiliikunta/ -harjoituskenttä, hyvä urheilukenttä sekä kansainvälinen taso eli stadion. Ensimmäiseen luokkaan kuuluvat lasten ja nuorten liikuntaan sekä kunto- ja terveysliikuntaan tarkoitettuja liikuntapaikkoja ja -alueita, jotka sijaitsevat asuinalueilla tai niiden välittömässä läheisyydessä. Mitoituksen ja varustuksen ei tarvitse täyttää kilpaurheiluun perustuvia suosituksia ja normeja, tarkoituksenmukaisuuden, turvallisuuden ja liikuntaesteettömyyden näkökulmat ovat tärkeämpiä. Suorituspaikkojen sijoittelussa tulisi ottaa huomioon urheilusuorituksen valvottavuus siten, että esim. opettaja voi seurata useamman lajin samanaikaista suoritusta. Mikäli tavoitteena on järjestää kansallisia tai jopa kansainvälisiä urheilukisoja, tulee kysymykseen kilpaurheilukenttä tai stadion. Kilpaurheilukenttien ja stadionien vaatimukset

perustuvat yleisurheilun kansainvälisiin ja kansallisiin sääntöihin. (Kivistö ym. 2002, 14–16, Muukka 2009, henkilökohtainen tiedonanto.) Suorituspaikkojen turvallisuustekijöistä kertoessani paneudun juuri kilpaurheilukenttien, stadioneiden sekä kansainväliset mitat täyttävien sisähallien suorituspaikkoihin. Enemmän tietoa urheilukentistä sekä niiden teknisistä vaatimuksista löytää mm. Suomalaisten liikuntapaikkojen tietopankista sekä InfraRYL 2006:n (2008) ja Kuosman ym. (2000) julkaisuista.

5.1 Kenttien suunnittelu turvallisuuskulmasta

Jo urheilukentän suunnittelussa tulisi ottaa monta asiaa huomioon: kentän pääasiallinen käyttö (harjoitus, kilpailu, eri urheilulajit), kentän käyttäjät (koululaiset, työpaikat, urheilijat jne.), yleisön palveluun ja viihtyvyyteen liittyvät tekijät, yleisurheilun kansainvälisten sääntöjen vaatimukset, kentän hoitoon liittyvät tekijät ja kentän monitoimisuus. Kentän rakentamisessa tulisi noudattaa varusteiden, kalusteiden ja välineiden valinnassa sitä periaatetta, että kaikki tuotteet olisivat likipitään samaa tasoa tai ainakin nostettavissa samalle tasolle myöhemmin. Yhtenäisiä standardeja varustelussa ei ole, mutta erityisryhmien tarpeet on jo suunnitteluvaiheessa otettava huomioon. (Kivistö ym. 2002, 13, 37.) Ympäristöministeriön asetus esteettömästä rakentamisesta antaa selvät määräykset: ”Rakennuksen pääasiallisen käytön mukaisten tilojen sekä niiden kiinteän kalustuksen, varusteiden ja laitteiden tulee olla myös liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden käyttöön soveltuvia” (Ympäristöministeriö 2005, 8). Tärkeintä on järjestää turvalliset, riittävän hyvin opastetut ja esteettömät kulkuyhteydet. Hyvä valaistus ja helposti avautuvat ovet helpottavat liikuntaesteisten, näkövammaisten ja voimiltaan heikkojen henkilöiden liikkumista. Hoitokoneiden sekä hälytysajoneuvojen huoltoreiitit kenttäalueella on turvattava. (Kivistö ym. 2002, 33, 38.) Lisäksi Suomi (2009, henkilökohtainen tiedonanto) muistuttaa, että huoltokohteiden, esimerkiksi roskapönttöjen sijoittelulla on turvallisuuden kannalta merkitystä.

Yleisökaide tehdään vähintään turvallisuusrajan (1,5 m) päähän juoksuradasta estämään yleisön pääsy liian lähelle urheilijoita kilpailutapahtumissa. Jos kenttäalue ei ole helposti valvottavissa, luonnonestettä ei ole ja kentälle pääsyä on rajoitettu, kenttäalue on aidattava. (Kivistö ym. 2002, 69.) Esteet ja aitaukset eivät kuitenkaan saa estää liikkumista hätätapauksissa. Katsomotiloissa ei puolestaan saisi olla helposti irrotettavia ja heiteltäviä esineitä, joita voitaisiin käyttää tapahtuman kulun häirintään. (Opetusministeriö, Sisäasiainministeriö 2000, 30–31.)

5.2 Lajien ja suorituspaikkojen turvallisuustekijät

5.2.1 Juoksulajit

Juoksurata on 400 metriä pitkä ja ratoja on vähintään kuusi, stadionilla kahdeksan. Juoksuradan sisäreunassa tulee olla vähintään yksi metri ja ulkoreunassa 1,5 metriä vapaata tilaa. Radan päällysteen tulee olla tekstiilimattoa (kuten esim. Mondo) tai paksuudeltaan 13 millimetriä olevaa muovimattoa. (Kivistö ym. 2002, 15; Muukka 2009, henkilökohtainen tiedonanto.) Yleisurheilun kansainvälisten sääntöjen (2006) mukaan juoksulajeissa käytettävät lähtötelineet on kiinnitettävä rataan niin, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän vahinkoa radan pinnalle. (IAAF, 44.) Lamberg (henkilökohtainen tiedonanto, 15.4. 2009) toteaa, että lähtötelineisiin on usein jäänyt piikkarin piikkejä, jotka voivat aiheuttaa haavoja. Aitajuoksuissa aidat asetetaan niin, että jalustat ovat juoksijan tulosuunnan puolella. Aitojen kaatamiseen tarvitaan kussakin korkeusasemassa 3,6–4,0 kp:n voima. (IAAF 2006, 44, 67.) Lamberg muistuttaa (Itä-Suomen läänin liikuntatoimen koulutusmateriaali 28.10.2008), että aitavalvojien pitää estää aitojen välistä kulkeminen.

On huomioitava myös, että kenttälaitteita tai mainoksia ei saa laittaa metriä lähemmäksi juoksuradan reunusta radan sisä- eikä ulkopuolelle. (Lamberg 2008.) Estejuoksuissa ensimmäinen este on vähintään kymmenen metrin päässä maalilinjasta estejuoksuissa ja vesiesteen reuna on metrin päässä juoksuradasta. Vesiesteellä 6-7 metriä vesihaudasta ei saa käyttää reunusta. Sääntöjen mukaan vesiesteen tulee olla kiinnitetty rataa niin tukevasti, ettei se pääse yhtään liikkumaan vaakasuunnassa. Sisähalleissa 60 metrin juoksu-suoran lähtöpäädystä olisi oltava kahdeksan metriä, maalipäädystä 10–15 metriä vapaata tilaa sekä törmäystä pehmustava patja. (IAAF 2006, 72; Kivistö ym. 2002, 55, 122.) Kisajärjestäjäkoulutus 2008 -cd-levyllä (SUL 2008b) ohjeistetaan juoksulajien lähettäjiä käyttämään kilpailuissa kuulosuojaimia sekä ottamaan käytetyt ja käyttämättömät hylsyt talteen.

5.2.2 Korkeushyppy ja seiväshyppy

Hyppypäädyn tulee olla kokonaan kestopäällysteinen ja ponnistusalueiden päällysteen paksuus tulee olla vähintään 13, mutta suositusten mukaan 20 millimetriä. Koko alueella samaa paksuutta suositellaan. Ponnistusalueen tulee olla lisäksi tasainen. Myös ponnistusalueen sallittuun kokonaiskallistukseen on tarkat säännöt. Korkeushypyn alastulopatjan tulee olla mitoiltaan vähintään 5m*3m, suositeltavat mitat ovat kuitenkin 6m*4m*0,7m. Sisähalleissa on varattava tarpeeksi tilaa vauhdinotolle sekä pituus- että leveysuunnassa. (IAAF 2006, 92, 94; Kivistö ym. 2002, 15, 124; Muukka 2009, henkilökohtainen tiedonanto.)

Seiväshyppypaikalla vauhdinottorata ja kuoppa sijoitetaan siten, että telineet ja niiden vaatima tila sekä alastulopehmuste ovat vähintään metrin päässä nurmialueesta ja 1-3 metrin päässä juoksuradasta. Jos seiväshyppypaikan vauhtirata on suoran sivussa, seiväskuopan on oltava vähintään viiden metrin päässä juoksuradasta. Seiväshyppylaatikon tulee olla valmistettu tarkoituksenmukaisesta materiaalista, yläsärmät mielellään pyöristettyjä, ja se

on upotettava niin, että sen yläreuna on radan pinnan tasolla. Laatikon sekä laatikon pohjalevyn mitat sekä syntyvien kulmien asteluvut ovat määritetty tarkasti. Kuoppalaatikon päätyseinän yläreunan tasalle tulee vetää 1cm leveä, väriltään selvästi erottuva viiva kohtisuoraan vauhdinottoradan suuntaan nähden, ja viivan tulee ulottua hyppytelineiden ulkoreunoihin nähden. Riman tulee olla lasikuitua tai muuta sopivaa materiaalia, mutta ei metallia. Rimaa kannattavat tapit voidaan sijoittaa erityisiin ulokkeisiin, jotka on kiinteästi asennettu telineiden yläpäähän. Näin kilpailijan loukkaantumisriski pienenee. Korkeus- ja seiväshyppyn lippumiesten on pidettävä punaista lippua aina niin kauan ojennettuna kun riman nostajat ovat saaneet tehtävänsä suoritettua, tai kun vauhdinottoalue tai alastulopaikka ei ole turvallinen. Kilpailuissa urheilijalla on lupa käyttää paremman otteen takaavaa ainetta käsissään ja/ tai seipään pinnassa. Seiväshypyssä alastulopatjan mitat tulee olla vähintään 5m*5m, kansainvälisissä arvokilpailuissa 6m*6m*0,8m. Sisähalleissa ja ulkoradoilla vauhdinottoradan pitäisi olla vähintään 45 metriä pitkä ja katon korkeus sisähalleissa vähintään seitsemän metriä. (IAAF 2006, 94–96; Kivistö ym. 2002, 55, 125; SUL 2008a)

5.2.3 Pituushyppy ja kolmiloikka

Pituushyppyn ja kolmiloikan suorituspaikat sijoitetaan mahdollisuuksien mukaan turvallisuussyistä kenttäalueen ulkopuolelle pääsuoran eteen tai takasuoran taakse. Alastulopaikan hiekan pitää olla tasarakeista, jotta se ei tiivisty. Liian hienorakeinen hiekka pölyää, joten pesty ja seulottu 0,125–1,0 millimetrin rakeinen hiekka soveltuu alastulopaikaksi parhaiten. Hiekka joudutaan vaihtamaan aika ajoin, koska se likaantuu ja alkaa tiivistyä. Ponnistuslankku on upotettava vauhdinottoradan ja alastulopaikan tasolle. Lankun tulee olla valkoinen, valmistettu puusta tai muusta jäykästä materiaalista. Muovailuvahalaudan tulee myös olla jäykkä ja optimaalisessa tilanteessa maalattu lankusta ja radasta erottuvalla värillä. Piikkarien piikkien ei saa luistaa vahassa eikä tarttua siihen. Erityisissä vahalankuissa piilee paha

liukastumis- ja loukkaantumisvaara, joten niitä tulee välttää. Lankkusuvennys – rakennelman tulee kestää ponnistuksen aiheuttaman voiman. (IAAF 2006, 103–104; Kivistö ym. 2002, 15, 48; Muukka 2009, henkilökohtainen tiedonanto.)

Pituushypyn ja kolmiloikan alastulopaikka ovat vähintään metrin päässä juoksuradasta ja 1,5 metrin päässä aidoista sekä katsomosta. Esim. lippusiimoilla voidaan varmistaa, ettei pituus- tai kolmiloikkapaikalle tule sinne kuulumattomia. Optiselle mittalaitteelle on varattava tilaa 1,5 metriä. Mittamiesten on seurattava ainoastaan vauhdinottoradan tapahtumia. Harjoitushyppyjen ja askelmerkkien oton aikana alastuloaluetta on hyvä tasoittaa muutamia kertoja loukkaantumisten ehkäisemiseksi. Lankkumiesten on tällöin asetettava kartio lankun eteen, ja nostettava punainen lippu juoksuradan poikki. Kisan aikana punaista lippua on pidettävä ojennettuna niin kauan, kun tasoittajat ovat saaneet tehtävänsä suoritettua, tai kun rata ja alastulopaikka eivät ole turvallisia. Lankkumiesten on muutenkin koko ajan seurattava alastulopaikan tapahtumia. Lisäksi on huolehdittava, että lanat, lapiot ja muut tarvikkeet ovat turvallisesti pois urheilijoiden edestä. Sisähalleissa olisi seinään kiinnitettävä pehmuste, jos alastulopaikka on lähellä seinää. (Kivistö ym. 2002, 55, 102, 123; SUL 2008a; Lamberg 2008.)

5.2.4 Heittolajit

Suorituspaikkojen päätyalueiden sijoituksessa noudatetaan yleensä periaatetta, jossa toisessa päädyssä suoritetaan hyppy ja toisessa päädyssä heitot. Keihäänheiton suorituspaikka tulee silti olla molemmissa päädyissä. Stadionilla alastuloalueen pituuden on oltava vähintään 105 metriä. Kilpailuissa käynnissä voi olla samanaikaisesti sekä yksi laji/ suorituspaikka. Kiekonheiton ja moukarinheiton vaatimien heittopaikkojen on oltava kansainvälisten sääntöjen mukainen. Stadionilla heittokehän sijoituksessa ja heittosektorin suuntaamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Kehä tulee

sijoittaa mahdollisimman turvalliseen paikkaan ottaen huomioon myös heittosektori. Yleensä kehä valetaan betonista, jonka pinta on sileä ja suora. Kehien ulkopuolinen alue on vähintään 0,75 metrin leveydeltä kestopäällystettävä tai kivettävä. Heittohäkkien kääntyvien pyörien alle on myös tehtävä kestopäällyys, kiveys tai muu kovapintainen, kuten vaneri. Heittohäkkien rakenteet eivät saa olla yhtä metriä lähempänä juoksurataa. (Kivistö ym. 2002, 15; Muukka 2009, henkilökohtainen tiedonanto.)

Kiekonheittohäkkiin on omat vaatimukset, mutta tarkastelen moukarihäkkiä, koska pienin sovelluksin sitä saa käyttää kiekonheitossakin. Moukarihäkin tulee pystyä pysäyttämään 7,26 kg:n moukarin, joka lentää nopeudella 32 m/s. Moukari/kiekko ei saa häkkiin osuessaan kimmota takaisin heittäjää päin eikä lentää häkin yli. Häkin tulisi olla U-muotoinen, suuaukko leveydeltään kuusi metriä ja sen tulisi sijaita seitsemän metrin päässä heittokehän keskipisteen etupuolelta. Verkkopaneelien korkeuden tulisi olla vähintään kymmenen metriä. Myös ns. vanha yhdeksän metrin korkuinen häkki on sääntöjen mukainen, kun kääntyvien porttien pituus on vähintään 3,2 m. Häkin tulee olla suunniteltu ja rakennettu siten, että moukari/kiekko ei pääse läpi mistään sen liitoskohdasta tai itse verkosta eikä myöskään verkkopaneelien alitse. Moukarinheittokilpailuissa häkin suulla olevista liikuteltavista verkkopaneeleista on vain toinen kerrallaan käytössä, riippuen onko heittäjä oikea- vai vasenkätinen. Häkin verkko voidaan valmistaa sopivasta luonnon- tai synteettisestä kuidusta tehdystä narusta tai vaihtoehtoisesti keskilujasta tai erittäin lujasta teräslangasta. Suurin sallittu silmäkoko on 44 millimetriä narusta tehdyssä verkossa ja 50 millimetriä teräsverkossa. Verkon tulee olla kaikkialla vähintään 3,5 metrin päässä heittokehän keskipisteestä. (IAAF 2006, 122, 127-128, 132, Muukka 2009, henkilökohtainen tiedonanto.)

Kuulantyönnössä ja kiekonheitossa heittosektori aukeaa 34,92 asteen kulmasta, keihäänheitossa sektori on 28,95 asteen suuruinen. Heittolajeissa

urheilijat saavat kilpailuissa käyttää paremman otteen mahdollistavaa ainetta kädessään, moukarinheittäjät lisäksi hanskassaan ja kuulantyoöntäjät kaulassaan. Sormien teippaus on sallittua moukarinheitossa, muissa heittolajeissa vain avointen haavojen peittämiseksi. Selkärangan suojaamiseksi vammoilta urheilijat saavat käyttää vyötä, kuulantyoännössä on sallittua käyttää myös rannetta suojaavaa sidettä tai teippiä, keihäänheitossa sallittua on siteen käyttö kyynärpäässä. (IAAF 2006, 108–109, Kivistö ym. 2002, 52-55.)

Sisähalleissa keihäänheiton harjoituspaikalla katon tulisi olla vähintään seitsemän metriä korkea heittoradan kohdalla, vauhdinottoradan olisi oltava vähintään 22 metriä pitkä. Kiekonheiton ja moukarinheiton harjoituspaikalla katon pitäisi heittokehän kohdalla olla vähintään 4,5 metriä ja heittoradalla vähintään seitsemän metriä korkea. Avoimessa tilassa verkko on asennettava myös heittohäkin kattoon. Harjoituspaikalle johtava ovi on oltava heittoringin puoleisessa päässä. Kuulantyoännön harjoituspaikalla tulisi olla sivuilla suojaseinämät ja päädyssä pehmuste. Katon olisi työntöradan korkeimmalla kohdalla oltava kuudessa, matalimmillaankin kolmessa metrissä. (Kivistö ym. 2002, 126–128)

Yleisurheilu turvallisemmaksi –oppaan (SUL 2008c) mukaan ennen kilpailua heittohäkin kunto on tarkastettava turvallisiksi ja sääntöjen mukaiseksi. Jos kilpailuvälineet ovat rikkoutuneita tai sääntöjen vastaisia, ne on poistettava. Sateen yllättäessä on heittopaikalla oltava sen kuivaamiseen sopivat välineet. Sektori on asetettava oikein keskelle alastuloaluetta suhteessa heittopaikkaan. Alastuloalueella voidaan lisäksi merkitä turva-alue esim. suojaverkolla. Yksityiskohtaisena neuvona annetaan, että moukarin varsi kannattaa teipata kierrekohdasta, jotta se ei jäisi roikkumaan verkkoon niin usein. Verkkoon jäänyt moukari on poistettava välittömästi. (SUL 2008c.) Lippumies ei saa mennä verkkoon kiinni, sillä se antaa n. 1,5 metriä myöden heiton iskeytyessä siihen. (SUL 2008b.)

Verryttelyheittojen on tapahduttava ainoastaan heittopaikalta valvotussa järjestyksessä. Vain toimitsijat saavat mennä alastuloalueelle. Heidän on muistettava, ettei välineitä saa palauttaa heittämällä. Välineet saattavat pompata alastulon jälkeen vielä eteenpäin. Tuomarien ja välineiden palauttajien tulee keskittyä vain omaan tehtäväänsä. Tuomarien tehtävänä on suorituspaikkojen järjestyksen ylläpito. Lajinjohtajan on varmistettava, että turvallisuusohjeet ovat kaikkien tuomarien tiedossa. Kilpailun aikana heittovälineitä ei saa enää käyttää harjoitteluun eikä niitä saa jättää suorituspaikalle kilpailujen jälkeen ilman valvontaa. (SUL2008c.)

Urheilijoiden asioiminen valmentajiensa kanssa katsomon luona on tapahduttava juoksulajeja häiritsemättä. Erityisesti lasten kilpailuissa on varmistettava, etteivät he oikaise nurmikentän poikki toiselle puolelle. Jos kentällä on luvan saaneita kuvaajia, on heille annettava ohjeistus siitä, missä he voivat turvallisesti liikkua. Yleisön ja huoltajien paikalle annetaan tarkka suunta – katsomo. Pienten lasten kilpailuissa tässä saatetaan hieman joutua joustamaan, mutta silloinkin on varmistettava, että ylimääräisiä henkilöitä ei alastuloalueella ole. (SUL 2008b; SUL 2008c.)

Myös heittolajien suoritustekniikoissa otetaan turvallisuustekijät huomioon. Veteraanikisoissa suosittu yhden käden moukarinheitto on nykyisin säännöissä selkeästi kielletty (IAAF 2006, 115), samoin kuin vaikkapa keihäänheitossa Melbournen olympiakisoihin vuonna 1956 lanseerattu Barra Vasca -tyyli (suomeksi baskilaiskeihäs), jossa keihästä heitetään kuin kiekkoa. Mainittakoon, että baskilaistyyllillä keihästä on heitetty 114 metriä ja Pentti Saarikosken Suomen ennätyskin kirjattiin lukemin 99,25 metriä.

5.3 Turvallisten kilpailujen järjestäminen

Kilpailujen järjestäjä on vastuussa tapahtuman turvallisuudesta. Järjestäjä vastaa tapahtuman suunnittelusta, yhteistyöstä palo- ja pelastustoimen kanssa sekä tapahtuman aikaisista turvajärjestelyistä. Suuremmissa tapahtumissa tarvitaan myös järjestyksenvalvontaa. Tapahtumajärjestäjän on huolehdittava siitä, että järjestyksenvalvonnassa tarvittavilla henkilöillä on kelpoisuus tehtäviinsä sekä tietoisuus tapahtuman aikaisesta toiminnasta. Järjestyksenvalvojien täytyy hallita tapahtumapaikalla liikkuminen sekä toiminta hätätilanteissa. Järjestyksenvalvojan on estettävä toimialueelleen pääsy henkilöltä, jonka päihtymyksensä, käyttäytymisensä tai varustautumisensa vuoksi on perusteltua syytä epäillä vaarantavan siellä järjestystä tai turvallisuutta. Ylipäätään alkoholilla on usein osuutensa järjestyshäiriöiden synnyssä, ja siksi yleisötapahtumien alkoholipolitiikkaan on alettu kiinnittää huomiota. Myös erilaisten paniikki- ja hätätilanteiden varalta tulee olla evakuointisuunnitelma, jonka toimivuutta tulisi testata etukäteen. (Opetusministeriö, Sisäasiainministeriö 2000, 25, 28–29, 47, 54–55, 63.)

Suuremmissa kilpailuissa täytyy olla valmiina tapahtuman järjestelytoimikunnan hyväksymä palo- ja pelastussuunnitelma. tarkoituksena on varautua ennalta mahdollisten onnettomuuksien selvittämiseen sekä pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdolliset onnettomuudet. Suunnitelma jaetaan kaikille johtavissa tehtävissä toimiville tuomareille sekä organisaatiossa määrätyille johtaville osa-alueiden vetäjille. Suunnitelman päivityksestä ja ajan tasalla pitämisestä on vastuussa kilpailun johtaja. (SUL 2008b.)

Lambergin ja Muukan (henkilökohtainen tiedonanto 22.10.2007) mukaan suuremmissa kilpailuissa tapahtumasta vastaa järjestelyorganisaatio. Kilpailun vastuullisella johtajalla on ylin valta, apunaan hänellä on tekninen johtaja ja järjestyksenvalvojien esimies. (Lamberg & Muukka 2007, henkilökohtainen

tiedonanto.) Kilpailun johtaja johtaa kilpailua ja vastaa sen sääntöjen mukaisesta toteuttamisesta sekä yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta. Hänen on tarkistettava, että kaikki nimetyt toimihenkilöt ovat ilmoittautuneet tehtäviinsä ja hän nimeää tarvittaessa sijaiset. Hänellä on valta poistaa tehtävästään sellainen toimitsija tai tuomari, joka ei toimi sääntöjen mukaisesti. Yhdessä järjestyspäällikön kanssa hän huolehtii siitä, että vain luvan saaneet henkilöt pääsevät sisäkentälle. Kilpailujen johtaja varmistaa myös, että esimerkiksi kisojen lääkintähuolto toimii. (SUL 2008b.)

Teknisen johtajan vastuulla on varmistaa, että juoksurata, vauhdinottoradat, heittokehät, kaaret, sektorit, kenttälajien alastulopaikat ja kaikki laitteet ja välineet ovat IAAF:n sääntöjen mukaiset. Koska pienissä kilpailuissa ei tavallisesti ole teknistä johtajaa, jäävät nämä tehtävät kilpailun johtajan vastuulle. Kilpailunjohtaja voi kuitenkin käskyttää nämä tehtävät lajinjohtajien hoidettaviksi. Lajijohtaja päättää kilpailun aikana esimerkiksi turvallisuusseikoista tai sääoloista johtuvista keskeytyksistä. Yhteistyössä kilpailun johdon kanssa toimivat liikuntapaikkahenkilöstö, joiden tiedoilla ja taidolla on merkitystä tapahtuman onnistumisessa. Ennen kilpailua tekninen johtaja tarkastaa suoritusvälineiden turvallisuuden. Ennen tapahtumaa onkin varmistettava, että kaikki käyttöön tulevat laitteet ja välineet ovat kunnossa. (SUL 2008b; Lamberg 2008.)

Kentän turvallisuutta voidaan lisätä piirtämällä layout alueista laitteineen ja siitä, miten tapahtumassa mukana olevat henkilöt (myös median edustajat) alueella liikkuvat. Vaaratilanteita kilpailuissa aiheuttavat ainakin törmäminen vauhdissa oleviin harjoittelijoihin tai urheilijoihin, harjoitusvälineen tai kilpailuvälineen osuminen, kompastumiset eri tasoilla oleviin laitteisiin, avonaiset kaapelikaivot tai –kannet, rakenteiden rikkoutuminen (esim. irtokatsomo, heittohäkki tai erilaiset telineet). Mainostaulujen sijoittelu on tärkeää niiden sisältämien terävien kulmien vuoksi. Kisajärjestäjien on lisäksi huolehdittava, että kilpailuareenaa varten on varattuna riittävä määrä sateen-

ja aurinkosuojia kilpailijoita ja sihteeripöytää varten, ja että tarvittava vesihuolto on järjestetty. (Lamberg 2008; SUL 2008b.)

Kilpailujen aikataulutuksella voidaan vaikuttaa kentällä olijoiden turvallisuuteen. Aikataulujen suunnittelussa on suotavaa esimerkiksi, että moukarin- ja kiekonheiton kanssa ei takasuoralla juostaisi, mikäli heittopaikka on takasuoran vieressä. Jos takasuoralla kuitenkin juostaan, heitot on rytmittävä niin, ettei vaaratilanteita pääse syntymään. Jos pituus- tai kolmiloikkapaikka on heittopaikan vieressä, niitä ei tulisi aikatauluttaa samanaikaisesti kiekon ja moukarin kanssa. (SUL 2008c.) Wauhkonen (2003) toteaa, että jos korkeus ja/tai keihäs sijaitsevat ensimmäisessä kaarteessa, on 400 metrin ja erityisesti 400 metrin aitajuoksun osanottajilla vaikeuksia harjoituslähtöjensä kanssa. Aitajuoksijoiden pitäisi voida juosta koko kaarre ainakin kerran läpi ennen kilpailunsa alkua, jolloin heillä on suuri vaara törmätä kenttälajien osanottajiin. Näiden lajien samanaikaisuus kannattaisi välttää, mutta käytännössä se on usein lähes mahdotonta. Kenttälajin voi keskeyttää palkintojenjakoseremonian tai sen osan ajaksi. (Wauhkonen 2003.)

Nykyisin kenttäalueilla on käytössä monia teknisiä laitteita. Laitteiden tulee sietää siirtelyä ja kosteita oloja. Myös radio- ja tv-selostamoille on annettu tarkat säännöt sijainnin, koon, kulkuyhteyksien ja tilaratkaisujen suhteen. Häiriötä tuottavat kaapelit on sijoitettava mahdollisimman kauas muista. Äänenpainetason määrittelyssä oleellista on tietää, paljonko taustamelua eri kuuntelualueilla on. Yleisön aiheuttama taustamelu nousee helposti yli 80 desibelin. Ohjearvona voidaan pitää, että kuulutuksen tason on oltava vähintään seitsemän desibeliä korkeampi kuin taustamelu. Kuuntelijan korvaan kohdistuvan äänenpaineen tulisi olla kuitenkin korkeintaan sata desibeliä. Ylipäättään urheilukentän äänentoiston antaminen erikoisjärjestelmätuntevan suunnittelijan huostaan on osoittautunut parhaaksi vaihtoehdoksi. (Kivistö ym. 2002, 101, 103–105, 107.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Aiheen yhteiskunnallinen merkitys

Keski-Suomen pelastusalueen tapaturmakatsauksen mukaan vuonna 2006 tapaturmissa kuoli 3082 suomalaista. (Kansanterveyslaitos, 2008.) Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat -raportista puolestaan selviää, että Suomessa vammaan johtavia tapaturmia sattuu vuosittain noin yksi miljoona. Kaikista tapaturmista liikuntatapaturmien osuus on suurin, 29 %. Suomessa tapahtuu vuosittain siis lähes 300 000 liikuntatapaturmaa. Koti-, liikunta-, ja muiden vapaa-ajan tapaturmien osuus kaikista tapaturmista oli 73,5 %. Vertailuna, esimerkiksi liikennetapaturmien osuus oli 6 %. Liikuntatapaturmia sattuu eniten miehille joukkuepeleissä ja lenkkeillessä, naisille lenkkeillessä. (Sisäasiainministeriö, 2006.) On laskettu, että jopa puolet liikunnan tuomista terveyshyödyistä menetetään liikunnan aikana sattuneiden tapaturmien ja rasitusvammojen takia. Liikunnan kiistattomat terveys- ja hyvinvointihyödyt menetetään usein turhaan, sillä suuri osa vakavista liikuntavammoista on ehkäistävissä. (Kansanterveyslaitos, 2008.)

6.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Hirsjärvi ym. (2004) ovat listanneet kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä. Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jossa aineisto kootaan luonnollisissa tilanteissa, ja jossa suositetaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään induktiivista analyysia, jolloin lähtökohtana on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu, ei teorian tai hypoteesien testaaminen. Kvalitatiivisissa tutkimuksissa aineiston hankintaan käytetään laadullisia metodeita, kuten haastatteluita tai tekstien diskursiivisia analyyseja. Tällöin kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä, jolloin tutkimus toteutetaan joustavasti ja

suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tapauksia käsitellään ainutlaatuisina, ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2004, 155.)

Oma tutkimukseni on kvalitatiivinen tutkimus, jossa aineistoa hankittiin suoraan ihmisiltä yksilöhaastatteluissa. Haastateltavat valittiin Jyväskylässä asuvista yleisurheilun erilaisista asiantuntijoista huolellisten taustaselvitysten perusteella omaan tutkimukseeni parhaiten soveltuvaksi kohdejoukoksi. Aineistoa analysoitiin ja tulkittiin puolestaan kvalitatiivista sisällönanalyysia hyväksi käyttäen, jolloin haastateltavien puhutusta kielestä oli pyrkimys löytää merkityksellisiä luokkia ja muita sisältöjä omalle tutkimukselleni. Tarkoituksena oli induktiivisesti selvittää, miten Jyväskylässä havaittujen yleisurheilun turvallisuusriskien kautta koko laji saataisiin riskejä eri tavoin hallitsemalla turvallisemmaksi erilaisille yleisurheilun ystäville.

6.3 Tapaustutkimus

Yin (2003) määrittelee tapaustutkimuksen empiiriseksi tutkimukseksi, jossa tutkitaan ajankohtaista ilmiötä tai toimivaa ihmistä tietyssä ympäristössä. Koska ilmiö ja asiayhteys eivät aina ole erotettavissa ja koska tapaustutkimuksessa käsitellään useita muuttujia, tietoja hankitaan monipuolisesti ja monilla eri tavoilla. (Yin 2003, 13-14.) Syrjälä (1994) toteaa, että sanaa *tapaus* voidaan käyttää ihmisestä, ihmisjoukosta, yhteisöstä, laitoksesta, jostakin tapahtumasta tai laajemmasta ilmiöstä puhuttaessa. (Syrjälä 1994, 10.) Tutkimuksessani tapauksina olivat Harjun yleisurheilukentän ja Hipposhallin ympäristö sekä toiminta siellä. Aineistoani on kerätty haastattelemalla urheilukoulujen vetäjiä, urheilijoita, valmentajia, sekä Jyväskylän Kenttäurheilijoiden työntekijöitä. Haastateltavia oli yhteensä kymmenen, viisi naista ja viisi miestä.

Tapaustutkimus mahdollistaa induktiivisen päättelyn. Tutkimusprosessin voikin merkitä ilmiötä kuvaavien tuntemattomia yhteyksien löytämistä, uusien käsitteiden keksimistä ja entistä syvällisempää todellisuuden ymmärtämistä tutkimusaineistosta käsin. (Syrjälä 1994, 16.) Hipposhallia sekä Harjun kenttää tarkemmin tutkien perehdyin erityistapauksensa mainitsemiini ympäristöihin, mutta toisaalta tavoitteenani oli myös yhdistää eri sisä- ja ulkokenttien samankaltaisuuksia. Pyrin siis tuottamaan sellaista tutkimustietoa, jota voi soveltaa myös muualle kuin Jyväskylään sekä tietoa, joka hyödyttää muitakin, kuin jyväskyläläistä yleisurheilun ystävää. Harjun yleisurheilukentällä sekä Hipposhallissa ilmenevät riskit ovat nimittäin todennäköisesti olemassa monilla muillakin yleisurheilukentillä sekä yleisurheilun sisähalleissa.

Robert E. Stake (2000) kuitenkin muistuttaa, että tapaustutkimuksessa yleistäminen ei saa olla itsetarkoitus. Tärkeämpää, kuin yleistäminen, on tapauksen ymmärtäminen. (Stake 2000, 238.) Tapaustutkimuksen lähtökohtana on yksilöiden kyky tulkita tapahtumia ja muodostaa merkityksiä maailmasta. Tutkija ja tutkittavat ovat vuorovaikutuksessa keskenään, eikä heidän roolinsa ole selvästi erotettavissa toisistaan. Paitsi tutkittavat, myös tutkija on mukana hankkeessa omine subjektiivisine kokemuksineen, joten hänen on pyrittävä tiedostamaan kaikki lähtöolettamuksensa ja sitoumuksensa sekä myös tuomaan ne julki tutkimusta raportoidessa. (Syrjälä 1994, 13–14.) Omassa tutkimuksessani minun oli muistettava, että Harjun yleisurheilukentän ja Hipposhallin ympäristöt ovat minulle urheilua harrastavana tuttuja. Vaikka itselläni oli jo lähtökohtaisesti jonkin verran kokemusta kyseisten paikkojen turvallisuusriskeistä, minun oli muistettava Syrjälää (1994, 14) mukailleen se, etteivät omat toiveeni tai ennakkoluuloni saaneet määrätä sitä, mikä oli tutkimukseni lopputulos.

6.4 Haastattelu

Miksi haastattelu? Tähän kysymykseen vastauksia ovat etsineet myös mm. Hirsjärvi & Hurme (2008). Heidän mukaansa haastateltavien on mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Ihminen on tutkimuksessa merkityksiä luova ja aktiivinen osapuoli. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35.) Omassa tutkimuksessani haastateltavani olivat Harjun yleisurheilukentän ja Hipposhallin käyttäjiä, joiden itse kokemiaan riskitekijöitä selvitin. Eri yleisurheilun asiantuntijat urheilijoista valmentajiin ja lapsista ikääntyneisiin antoivat monia erityyppisiä arvioita havaitsemistaan riskitekijöistä, joten mielestäni haastattelu soveltui hyvin tähän tutkimukseen.

Haastattelu on hyvä tutkimusmetodi silloinkin, kun kysymyksessä on vähän kartoitettu tai tuntematon alue tai kun haastateltavan puhe halutaan sijoittaa laajempaan kontekstiin. (emt, 35.) Laajaa yleisurheilun riskitekijöiden kartoitusta ei ole vielä aikaisemmin tehty, joten ennalta vastauksia oli vaikea arvioida. Tavoitteenani oli siirtyä yksityisestä tapauksesta yleiseen, eli Harjun yleisurheilukentän ja Hipposhallin riskitekijät selvitettyäni arvioida ylipäätään yleisurheilun riskitekijöitä sekä ulkokentillä että sisähalleissa. Arvioni mukaan Harjulla ja Hipposhallissa ilmaantuneet riskit ovat olemassa suurelta osin muillakin yleisurheilukentillä ja yleisurheilun sisähalleissa.

6.4.1 Note-tekniikka

Omassa tutkimuksessani haastattelumetodini oli kahden nauhoitetun kysymyksen ja vastauksen lisäksi ns. note-menetelmä. Tätä menetelmää käyttäen lähetin haastateltavilleni kysymykseni jo etukäteen sähköpostitse. Suomen (2009) mukaan note-tekniikassa haastattelutilanteessa tehdään muistiinpanoja, joiden pohjalta haastattelu puretaan. Toisin sanoen, haastattelija kirjoittaa haastateltavan vastaukset niin, että vastausten asiasisältö tulee kirjatuksi. Kun haastattelu on purettu, lähetetään tämä versio

vielä haastateltavalle, joka saa vielä halutessaan korjata tai lisätä vastauksiaan. (Kimmo Suomi 2009, julkaisematon aineisto.) Perustelen menetelmäni valintaa sillä, että haastateltavieni kertomat asiat olivat avaintekijöitä tutkimukseni kannalta. Kun lähetin kysymykseni etukäteen, haastateltavani saivat miettiä rauhassa omia kokemuksiaan vuosien ajalta. Ilman mitään ennakkovalmisteluita haastateltavani eivät ehkä olisi muistaneet kertoa kaikki omia riskitekijöiksi kokemiaan asioita. Kuitenkin haastateltavieni mielipiteet pääsivät esille, kun lähetin heidän kertomansa asiat vielä uudelleen arvioitavaksi. Samalla he pystyivät vielä täydentämään omia vastauksiaan.

Tutkimukseni haastattelutyypissä on sekä puolistrukturoidun haastattelun ja avoimen haastattelun piirteitä. Eskola ja Suoranta (1998) toteavat, että puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltava saa vastata omin sanoin, kun strukturoidussa haastattelussa vastausvaihtoehdot ovat valmiit. Strukturoidussa ja puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikilla samat kun taas avoimessa haastattelussa keskustellaan tietystä aiheesta, mutta kaikkien haastateltavien kanssa ei käydä läpi kaikkia teema-alueita. (Eskola & Suoranta 1998, 87.) En siis antanut haastateltavilleni valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan he saivat omien kokemustensa perusteella vastata täysin omin sanoin. Kaikkien haastateltavieni kanssa käytiin kaikki teema-alueet läpi, mutta heidän kanssaan syvennyttiin tarkemmin kunkin omasta näkökulmastansa riskeihin. On luonnollista, että urheilijoiden näkemys yleisurheilun turvallisuusriskeistä on hieman erilainen kuin valmentajien tai seuratyöntekijöiden.

6.4.2 Haastateltavien valinta

Hirsjärvi & Hurme (1982) toteavat, että suunnitteluvaiheessa on pohdittava, miten valitulta kohdejoukolta saadaan parhaiten tarvittava informaatio. Olennaisimpia asioita ovat haastateltavien edellytykset ja motivaatio.

(Hirsjärvi & Hurme 1982, 46.) Omassa tutkimuksessani tärkein haastateltavien valintaan vaikuttanut kriteeri oli, että haastateltavani tuntevat Harjun yleisurheilukentän ja Hipposhallin ympäristönä. Kun olin varmistunut tästä, pyrin valikoimaan kohdejoukostoni erilaisia asiantuntijoita. Pyrin siis siihen, että haastateltavani vastaavat tarkasti ainakin niihin kysymyksiin, joihin juuri he ovat parhaita mahdollisia asiantuntijoita. Toisin sanoen, urheilukoulun vetäjä tuntee todennäköisesti hyvin lasten ja veteraaniurheilija iäkkäämpien turvallisuusriskejä. Haastateltavieni motivaatiota lisäsi todennäköisesti puolestaan se, että tutkimukseni yhtenä päätavoitteena on palvella nimenomaan omaa kohdejoukkoani ja parantaa yleisurheilun harrastamisen turvallisuutta. Haastattelin kutakin haastateltavaa yhden kerran, yksi kerrallaan. Valitsin tietoisesti paitsi erityyppisiä yleisurheilun asiantuntijoita, myös molempia sukupuolia haastateltaviksi yhtä monta. Jälkikäteen sanoisin, että haastateltavaksi olisi voinut ottaa vielä yhden, alle kymmenvuotiaan lapsen. Haastatteluaineistossa puhuu ”aikuisen ääni”, vaikka yleisurheilumaailma on yhtä lailla lapsen ja nuoren. Nyt ainoastaan urheilukoulujen vetäjät ja lasten vanhemmat vastasivat heidän puolestaan.

Note-tekniikalla haastatellessa kohdejoukkoni saa täydentää haastattelussa antamiensa vastauksia, joten en nähnyt tarpeelliseksi haastatella yhtä henkilöä kasvotusten useampaan kertaan.

Liitteessä 1 on kysymyspatteri, jossa on kaikki kysymykset ja liitteessä 2 haastateltavat ja haastatteluajankohdat.

6.4.3 Aineiston keruu

Tein helmi-maaliskuussa 2009 listan niistä yleisurheilun asiantuntijoista, ketä halusin tutkielmaani haastatella. Alkuperäistä, noin kahdenkymmenen haastateltavan listaa supistettiin kymmeneen aineiston paisumisvaaran vuoksi. Lisäksi koin, että kymmeneltä haastateltavalta saisin omien havaintojeni lisäksi riittävän käsityksen Harjun yleisurheilukentän ja

Hipposhallin turvallisuusriskeistä. Otin haastateltaviini yhteyttä kasvotusten, puhelimitse ja sähköpostitse. Kukaan ei kieltäytynyt haastattelusta, joten sain kerättyä haastattelumateriaalini suunnitelmani mukaisesti. Haastattelut toteutettiin maaliskesäkuussa 2009 Hippoksen alueella ja haastateltavien kotona. Haastattelut kestivät keskimäärin noin tunnin, lyhin haastattelu kesti 45 minuuttia ja pisin hieman yli puolitoista tuntia.

Haastattelurunkoon kuuluviin kahteen ensimmäiseen kysymykseen nauhoitin vastaukset. Tällä sain haluamaani elävyyttä ja puhetta haastatteluaineistooni. Myös kysymysten luonteet olivat sellaisia, joihin oli mielestäni paras saada ihmisen ääni kuuluville. Muista vastauksista tein muistiinpanot sinikantiseen vihkooni. Lyijy- ja kuulakärkikynällä tiheään kirjoitettuja muistiinpanoja kerääntyi yhteensä nelisenkymmentä A4-arkkia. Jokaisen haastattelun jälkeen kirjoitin haastattelut muistiinpanojen pohjilta ymmärrettävään muotoon niin, että niihin oli myöhemmin helppo palata. Puhtaaksi kirjoitetut vastaukset lähetettiin vielä sähköpostitse haastateltaville uudestaan täydennystä varten. Jos täydennettävää oli, sain sen sähköpostitse takaisin ja kirjasin täydennetyt vastaukset tietokoneelle. Näillä menetelmillä sain kaiken haastatteluaineistoni kerättyä tietokoneelle heinäkuun loppuun 2009 mennessä.

6.4.4 Aineiston analyysi ja tulkinta

Syrjäläinen (1994) nimittää kenttäaineiston analyysin kvalitatiiviseksi sisällönanalyysiksi. Analyysi perustuu useimmiten haastattelurunkoon, mutta lähinnä se on tutkijan ajattelua ja pohdintaa. Analyysin onnistuminen ja tulosten luotettavuus riippuvat tutkijan teoretisoinnista, missä tärkeintä taas on tutkijan perehtyneisyys aineistoonsa ja kirjallisuuteen. Analyysi alkaa jo kenttätyövaiheessa, mutta lopullinen analyysi edellyttää, että haastattelut ja kenttämuistiinpanot on kirjoitettu puhtaaksi. Tämän jälkeen alkaa tutkimustehtävään perustuva karkea luokitus. Uudella analyysikierröksellä karkeat luokat tai teemat tarkentuvat osakategorioihin, jolloin etsitään myös luokituksia puoltavia ja kumoavia ilmiöitä. Siten luokitukset ikään kuin

kyseenalaistetaan. Lopullinen luokitus edellyttää, että tutkijalla on käytettävissään oman teoretisointinsa tukena mahdollisimman selkeitä teoreettisia käsitteitä ja näkökulmia rikastuttamassa aineistoa. Analyysin kautta syntyy tulkinta, joka nousee pelkän tapauskuvauksen yläpuolelle. Siten yksittäisen tapauskuvauksen avulla tutkija voi herättää lukijoissa yleisempääkin mielenkiintoa. Tulkinnalliset selitykset ovat kerronnallisia kuvauksia, joiden avulla sosiaalisten ilmiöiden tarkoitukset ja merkitykset paljastuvat. Tulosten yhteenvedossa, lopullisessa tulkinnassaan tutkija yleensä palaa mikrotasolta makrotasolle, jossa mikrotason tuloksia tarkastellaan yleisemmällä ja teoreettisemmalla tasolla. (Syrjäläinen 1994, 89-90, 96.) Alasuutari (1999) tosin muistuttaa, että laadullisen tutkimuksen yhteydessä ei pitäisi puhua ”yleistämisestä”, koska sana on varattu lomaketutkimukseen. Sen sijaan tutkija voi osoittaa analyysinsä kertovan muusta kuin vain aineistostaan, jolloin osuvampi termi olisi ”suhteuttaminen.” (Alasuutari 1999, 251.)

Oma analyysini ja tulkintani perustui tähän kvalitatiiviseen sisällönanalyysiin. Kun kirjallisuus ja puhtaaksi kirjoitettu haastatteluaineisto oli riittävän monta kertaa luettu ja sisäistetty, mietin muutaman päivän alustavaa luokittelua. Tässä kohdassa otin käyttöön jälleen sinikantisen vihkonni, johon aloin kirjata haastatteluaineistosta nousseita toistuvia havaintoja sekä toisaalta myös poikkeavuuksia. Luokittelu oli lopulta varsin helppo tehdä. Tutkimustehtävä oli jo alun perin selkeä, eikä tutkimusongelmia tarvinnut tämentää haastattelujen jälkeen. Lisäksi Syrjäläisen nimeämä karkea luokittelu oli jo ikään kuin sisäänrakennettuna haastattelurunkoon. Karkeaa luokittelua oli jako Harjun yleisurheilukenttään ja Hipposhalliin, eri ikäryhmiin lapsista veteraaneihin sekä eri tapahtumiin urheilukouluista ja harjoituksista kilpailuihin.

Tarkempi luokittelu sai alkusysäyksensä nauhoitetusta haastattelusta, jossa miesvalmentaja jakoi yleisurheilun riskit sisäisiin ja ulkoisiin riskeihin. Tätä jakoa hyväksikäyttäen kirjoitin vihkonni eri sivuille eri paikkojen, eri

ikäryhmien ja eri tapahtumien kerrotut sisäiset ja ulkoiset riskit. Samalla aloin miettiä syitä näihin mainittuihin riskeihin, mikäli niitä ei ollut erikseen mainittu. Kuvaavaa oli, että riskejä löytyi kaikkien haastateltavien mielestä paljon, mutta usein niille ei nähty mitään erityistä syytä. Tämän pohtiminen sai vielä uudestaan lukemaan kirjallisuutta, puhtaaksikirjoitettua haastatteluaineistoa sekä sinikantista vihkoani.

Pohdintaosiossa suhteutan Jyväskylässä saatuja tuloksia myös laajempaan tarkastelukehikkoon. Toisin sanoen, kuvailen yleisurheilun riskejä myös yleisellä tasolla. Samalla kerron kirjallisuuden ja tutkimukseni kautta saadun näkemykseni siitä, mistä riskit johtuvat ja miten niitä voitaisiin vähentää ja välttää. Vertaan myös, mitä samankaltaisuuksia, eroavaisuuksia ja muuta huomionarvoista löysin kirjallisuuden ja tutkimukseni välillä. Apo (1990) muistuttaa, että kertomusten tuottajien näkökulma voidaan ottaa tulkinnassa huomioon myös spekulatiivisemmin. Tällöin tarkkaillaan esimerkiksi sukupuoli- ja ikäjakaumaa sekä luokka-asemaa. (Apo 1990, 75.) Omassa tutkimuksessani yritin selvittää, antoivatko eri-ikäiset, eri sukupuolta tai erilaisessa asemassa olevat haastateltavat vastauksissaan erilaisia merkityksiä. Pohdin myös, mitä muita näkökulmia aiheeseen olisi voinut ottaa.

6.5 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta, eli kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Reliaabelius voidaan todeta esimerkiksi kahden arvioijan samaan lopputulokseen pääsemisellä tai sillä, jos samaa henkilöä tutkitaan eri tutkimuskerroilla ja saadaan sama tulos. Validius puolestaan tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2004, 216.) Syrjälä ym. (1994) listaavat ulkoiseen reliaabeliuteen vaikuttavia tekijöitä. Tutkijan taito asettua tilanteen vaatimiin rooleihin vaikuttaa suoraan siihen, miten syvällistä tietoa hän kentältä saa. Luotettavuusuhkiksi saattavat nousta henkilökohtaisen elämän tapahtumat ja tutkijan ja tutkittavien antipatiat ja sympatiat. Myös

tutkittavien valinta ja tutkimusolosuhteet vaikuttavat tuloksiin. Käsitteiden epäselvyys puolestaan saattaa vääristää tuloksia jo aineistonkeruun aikana. Sisäinen reliaabelius varmistetaan mm. erilaisia tallenteita käyttäen. Sisäisen validiteetin pahimmat uhkat ovat tutkijan vaikutukset ja väärät johtopäätökset. Ulkoisen validiteetin selvittäminen voidaan tehdä vertailtavuuden ja siirrettävyyden tarkastelun avulla. Ulkoisen validiteetin uhat väistetään parhaiten raportoimalla selostamalla tutkimuksen eri vaiheet, käsitteet, tekniikat ja teorialuki mahdollisimman tarkkaan. Lopullinen validiteetti jää kuitenkin kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuksen lukijalle, joten raportoinnin osuus siis korostuu jälleen. (Syrjälä ym. 2004, 100-101.)

Vaikka kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliaabelius ja validius ovat saaneet erilaisia tulkintoja, tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulisi kuitenkin jollakin tavalla arvioida. Juuri tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta kohentaa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Aineiston analyysissä keskeistä on luokittelujen tekeminen, niiden syntymisen alkujuuret ja luokittelujen perusteet. Tulosten tulkintaan pätee sama tarkkuuden vaatimus, eli olisi kerrottava, millä perusteella tutkija esittää tulkintoja. Esimerkiksi suorat haastatteluoitteet auttavat lukijaa. (Hirsjärvi ym. 2004, 217–218.)

Oman tutkimuksen reliaabeliutta pyrin parantamaan sillä, että lähetin puretun haastattelun kaikille haastateltavilleni uudestaan arvioitavaksi. He saivatkin tarkistaa, olinko kirjannut muistiin heidän kertomansa asiat oikealla tavalla. Lisäksi he saivat vielä tehdä halutessaan tehdä lisäyksiä tai muutoksia, jos esimerkiksi haastattelutilanteessa oli jokin asia vielä unohtunut kertoa. Vaikka tunsin osan haastateltavistani hyvin, pystyin mielestäni säilyttämään tutkijan roolini. Luulen jopa, että haastateltavien oli monia tutkimukseni kannalta tärkeitä asioita helpompi kertoa minulle, kuin täysin vieraalle tutkijalle. Kaikki haastateltavat olivat todennäköisesti vähintään nähneet minut usean vuoden aikana Jyväskylässä urheilutaustani vuoksi, ja osan haastateltavistani olen tuntenut jo lapsuudestani saakka. Tutkimuksessa paneuduttiin

yleisurheilun turvallisuusriskeihin sen perusteella, mitä haastateltavani olivat kokeneet, kuulleet ja nähneet. Tällöin ei mielestäni ollut ainakaan haittaa siitä, että tunsin haastateltavani, sillä mihinkään arkaluontoisiin henkilökohtaisiin asioihin ei tutkimuksessa puututtu. Tutkimusolosuhteet olivat mielestäni tutkimuksessa kunnossa, sillä haastattelupaikoiksi valittiin rauhalliset ympäristöt, jossa lähialueella ei muita ihmisiä tai muita häiriötekijöitä ollut. Myös haastattelussa käyttämäni käsitteet olivat näkemykseni mukaan niin selkeät, ettei epäselvyyttä niistä ollut. Jo haastateltavien käsitykset sanalle ”riski” olivat hyvin samankaltaisia ja tutkimukseni kannalta tarkoituksenmukaisia. Oman tutkimukseni tallennusvälineet olivat nauhuri sekä muistivihko. Haastattelurungon kaksi ensimmäistä kysymystä nauhoitin, ja lopuista tein kynällä muistiinpanot.

Tutkimukseni validiteetin arvio jää lukijalle. Olen silti pyrkinyt kuvailemaan parhaani mukaan tutkimukseni toteuttamisesta sekä perusteet luokitteluille ja tulkinnoille. Kirjoitin lisäksi jokaisen haastattelun jälkeen muistivihkooni omia mielipiteitäni haastatteluiden sujumisesta. Niistä käy ilmi, että mielestäni haastateltavillani oli hyvä motivaatio haastatteluihin ja että haastattelut onnistuivat hyvin. Tässä muutamia otteita:

”Otti hyvän asennon ja antoi puheen virrata.”
(seuratyöntekijä)

”Otti heti aluksi kännykän pois päältä---” (miesvalmentaja)

”Oli erinomaisesti valmistautunut.” (seuratyöntekijä)

”Tuli suoraan töistä nälkäisenä, ilahtui tarjoamastani kaurakeksistä---” (naisvalmentaja)

”Hyvä haastattelu lämpimässä ilmassa.” (miesurheilija)

6.6 Tapausalueiden kuvaus

Hipposhallin turvallisuussuunnitelmasta (2009) sekä Hipposhallin työnjohtaja Olli Lehtoselta (henkilökohtainen tiedonanto, 5.5.2009) selvisi, että vuonna 1992 rakennetun hallin omistaa Jyväskylän kaupunki. Halli suunniteltiin alun

perin tutkimus- ja kilpailukäyttöön. Rakennuksessa toimivat Jyväskylän liikuntapalvelukeskus, Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus (KIHU), sekä noin 25 urheiluseuraa. Rakennuksessa työskentelee kuusi liikuntalaitoksen työntekijää, joista kaksi on kulloinkin paikalla. Lisäksi KIHU:lla työskentelee tilanteesta riippuen 30–35 henkilöä. Rakennuksessa on kolme kerrosta, kokonaispinta-alaa on 9000 neliometriä, tilavuutta 100000 kuutiometriä. Halli kuuluu kaukolämpöverkkoon, ja varustukseen kuuluu koneellinen ilmastointi, automaattinen palohälytyskeskus sekä -savunpoisto. Merkittävimmät sähkölaitteet ovat ilmanvaihtokoneet, jalkapallomaton ajokoneistot sekä väliverhojen sähkömoottorit. Hallissa kävijöitä on vuosittain noin 250 000. Yleisötilaisuuksiin saa ottaa maksimissaan 3480 henkilöä. Halli on auki talvikaudella kello 7.00–23.00, kesäkaudella halli on auki ainoastaan arkipäivisin, kello 8.00–21.30. Lähimmät väestönsuojat sijaitsevat Hipposhallin alapuolella olevassa harjoitusjäähallissa. Hallin vartioinnista vastaa vartioimisliike. Ensimmäisen kerroksen yleisurheilu- ja palloilualueella on 15 eri poistumistietä. (Hipposhallin turvallisuussuunnitelma 2009; Lehtonen 2009, henkilökohtainen tiedonanto.)

Liikuntalaitosmestari Markku Kautolta (henkilökohtainen tiedonanto, 8.9.2009) selvisi tietoja Harjun yleisurheilukentästä. Harjun kenttä valmistui vuonna 1926, ja sen omistaa Jyväskylän kaupunki. Kenttä on auki tavallisesti maaliskuulta lokakuun loppuun. Aukioloajat ovat arkipäivisin ja sunnuntaisin 8.00–21.00 sekä lauantaisin 8.00–17.30. Syysiltoina aukioloa lyhennetään hämärän tullessa. Liikuntalaitoksen työntekijöitä on Harjulla töissä viisi. Harjulla kävijöitä on vuosittain n. 50 000. Yleisöä katsomoihin mahtuu yhteensä 3 100, joista 1 100 katettuun pääkatsomoon. Jalkapallo- ja yleisurheilukentän lisäksi paikkaan kuuluvat pukuhuoneet, toimistotilat, välinevarastot sekä myyntikioski. Poistumisteitä on pääkatsomon alla olevat neljä porttia, väestönsuojaa ei ole. Kentällä on automaattinen sadetusjärjestelmä, johon vesi tulee vesijohtoverkon kautta. Harjun

yövärtioinnista vastaa vartiointiliike. Kentällä ei ole yhtä aikaa jalkapallo- ja yleisurheilutapahtumia. (Kautto 2009, henkilökohtainen tiedonanto.)

7 TULOKSET

7.1 Miten riski-sana ymmärrettiin?

Haastattelut aloitettiin kysymyksellä *Mitä ymmärrät sanalla ”riski”?* Kymmenestä haastateltavasta seitsemän vastauksessa riski liittyi mahdollisuutena johonkin epäsuotuisaan. Juuri sana ”mahdollisuus” oli suurin vastausten yhdistävä tekijä. Riskin yhteyteen liittyi jokin asia, paikka, tapahtuma, tilanne tai toimi, joka aiheuttaa loukkaantumisia, vaaratilanteita tai muuta odottamatonta, mikä ei ole ollut toivottavaa. Silti, vaikka kuten naisvalmentaja totesi, että

”riski on mahdollisuus, että jotain vahingollista tapahtuu”,
niin --- ”tietyillä valinnoilla sitä voi pienentää tai suurentaa.”

Osa haastateltavista näkikin, että erilaisilla järjestelyillä tai toimenpiteillä - siis riskienhallinnalla – epäsuotuisat tilanteet olisivat vältettävissä. Riskienhallinnan toimia ei silti erikseen mainittu vielä tässä vaiheessa. Vaikka valtaosa vastauksista kytkeytyi riskiin uhkana, niin miesvalmentaja mainitsi myös positiivisemmän riski-käsityksen, riskinoton:

”Ylipäättään siihen liittyy aina uhka ja mahdollisuus, tehdään tai toimitaan jotenkin niin että kun on riski olemassa niin on mahdollisuus onnistua ja epäonnistua, on se sitten mikä elämänalue tahansa.”

Vaikka, kuten naisurheilija mainitsi, että

”---onhan niitä sitten jos miettii yleisemmin, niin kaikenlaisia, vaikka ympäristöriskejä, talousriskejä---”,

niin lähes kaikki haastateltavat näkivät riskin pääosin fyysisenä, turvallisuutta vaarantavana uhkana. Kenties tähän saattoi ainakin osittain olla syynä haastattelun pääaihe. Haastateltavat olivat etukäteen valmistautuneet

haastatteluun pääosin yleisurheilun turvallisuusriskejä miettien, joten sillä saattoi olla vaikutusta myös ensimmäiseen vastaukseen.

Mistä riskit ovat sitten lähtöisin? Kuten kirjallisuuteen perehtyessä selvisi, riskejä jaotellaan esimerkiksi kahtiajakona luonnonmukaisiin ja ihmisten toiminnasta aiheutuviin riskeihin. Luonnonmukaiset riskit lienevät juuri usein

”--sellaisia riskejä, mihin ei voi itse vaikuttaa tai mitä ei edes tiedä olevan olemassa.”,

kuten naisurheilija totesi. Jo Beck oli todennut, etteivät riskit tavallisesti ole aistein havaittavissa vaan fysiikan ja kemian kaavoina. Beck arveli myös, että vaikka tätä kahtiajakoa on äärimmäisen vaikea pitää yllä, olisi teollisen vallankumouksen jälkeen tasapaino näiden kahden välillä siirtynyt ihmisten toiminnasta aiheutuviin riskeihin. Ainakin tätä tutkielmaa varten tehdyt kymmenen haastattelua tukevat tätä näkökulmaa. Ihmisten toiminnasta aiheutuvat riskit saivat myös lisämäärittelyitä: riskit jaoteltiin sekä omasta toiminnasta että ulkoisista tekijöistä aiheutuviin. Naisurheilija eritteli omasta toiminnasta johtuvat riskit vieläpä niin, että

”---riskit ovat tiedostettuja tai puolitiedostettuja. Puolitiedostetut riskit tarkoittavat sitä, että vaikka riskit sinänsä ovat tiedossa, ne usein joko unohtuvat tai niitä ei ajattele.”

Omasta toiminnasta aiheutuviin riskeihin liittyisi siis myös suoranainen huolimattomuus ja välinpitämättömyys. Tiedostettuihin riskeihin liittyy puolestaan se, ettei oma toiminta ole kunnolla hallinnassa - siis taito ei riitä asian tekemiseen. Ulkoisissa tekijöissä on puolestaan se ongelma, ettei niihin välttämättä voida vaikuttaa. Tässä miesurheilijan esimerkki Hipposhallista:

”Et esimerkiksi jos jotain palloja pyörii siinä --- niin et sä voi mitenkään ennalta reagoida. Sehän menis kaikki reeni ihan pommiin, jos sä rupeet miettii, että tässä voi loukkaantua.”

7.2 Yleisurheilun erityiset riskit

Haastattelun toinen kysymys oli *“Mitä erityisiä riskejä yleisurheiluun mielestäsi liittyy?”* Tästä vaiheesta lähtien kaikki vastaukset lähtivät terveys- ja turvallisuusnäkökulmasta, eli esimerkiksi ympäristöön ja talouteen liittyvät riskit jätettiin huomioimatta. Ainostaan yksi kommentti käsitti ainakin osittain muut, kuin fyysiset riskit:

“Ja sitten jos urheilua ylipäänsä miettii, niin miten tosissaan kannattaa urheilla, ettei muu elämä kärsi.” (seuratyöntekijä)

Haastatteluiden perusteella harjoitustilanteisiin liittyy selvästi enemmän riskejä kilpailutilanteisiin nähden. Kilpailut nähtiin yleisesti ottaen kontrolloituna tapahtumina, kun taas Donaldsonin huoli hallintoelinten välinpitämättömyydestä harjoitustilanteisiin on ainakin Jyväskylän tapauksessa aiheellinen.

Havaittavissa oli, että eri tavoin yleisurheilussa mukana olevat haastateltavat ottivat hieman erilaisen lähestymistavan yleisurheilun turvallisuusriskeihin. Urheilijat antoivat paljon konkreettisia esimerkkejä harjoituksissa ja kilpailuissa kohtaamistaan vaaroista. Valmentajilla ja muilla yleisurheilun asiantuntijoilla taas oli hieman laajempi näkemys siitä, miten riskejä pystyttäisiin paremmin ehkäisemään ja korjaamaan. Kilpailujen järjestämisessä paljon mukana olleet puhuivat mm. kilpailujen aikatauluista ja ylipäättään siitä, mikä on sallittua ja mikä kiellettyä. Urheilukoulujen vetäjät ja lasten vanhemmat tiesivät paljon lasten turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä, veteraaniurheilijat varttuneempien riskeistä ja niin edelleen. Miesten ja naisten vastauksissa ei mainittavaa eroa ollut.

Miesvalmentaja jaotteli yleisurheilun fyysiset riskit kahtia. Tästä alla olevasta miesvalmentajan vastauksen alusta tuli ns. punainen lanka haastatteluiden

purkamiselle sekä luokitteluiden tekemiselle, sillä enemmän tai vähemmän kaikki vastaukset käsittelivät samoja asioita, ainoastaan painoarvo vaihteli:

“No mun mielestä ne jaetaan kahtia että on sisäiset ja sitten ulkoiset---”

7.2.1 Yleisurheilun sisäiset riskit

Yleisurheilun sisäiset riskit käsittävät ensinnäkin yksittäisen urheilijan terveyteen liittyviä riskejä. Sisäiset riskit eivät koske aina pelkästään yleisurheilua, vaan liittyvät ”yleensä harjoitteluun ja siihen liittyviin asioihin---”(seuratyöntekijä). Näistä ylipäätään urheiluun liittyvistä sisäisistä riskeistä ehkä paras esimerkki oli veteraaniurheilijan sanoin:

“---tietysti aina riskinä on jos kilpaillaan tai harjoitellaan sairaana ja siihen liittyy sydänlihastulehdukset ja ne on aina riski sinällään, se on tietysti yksilön muistettava oma vastuu itsestänsä, että pakkohan se ei ole harjotuksiin mennä, pitäisi muistaa tää terveysaspekti aina.”

Juuri veteraaneilla nähtiin suurin riski äkillisiin sairaskohtauksiin. Yleisurheilun sisäiset riskit käsittävät tässä tutkielmassa paitsi urheilijan terveyteen, myös sellaisia vammoja ja tapaturmia, jotka ovat itse aiheutettuja, ja ilman minkään ulkopuolisen tekijän erityistä syytä. Teholajeihin, kuten pikajuoksuihin, hyppyihin ja heittoihin liittyvät lihas- ja jännevammat: nyrjähdykset, venähdykset ja revähdykset. Toki tämäkään jako ei ole yksiselitteinen, sillä vaikkapa revähdykset saattavat olla esimerkiksi puutteellisen lämmittelyn ja kylmän ilman seurausta. Suurin osa sisäisistä riskeistä on toteutuessaan tapaturmaisia ja äkillisiä. Sisäisiksi riskeiksi lasketaan tässä yhteydessä kuitenkin myös

”---kestävyysurheilussa ja miksei kaikissa muissakin liittyvä harjoittelullinen eli tämmöset yllirasitusvammat---”
(seuratyöntekijä)

Kun haastateltavia pyydettiin kahden avoimen kysymyksen jälkeen luokittelemaan tässä tutkielmassa olevan Taulukko 1:en mukaisesti sekä Hipposhallin, Harjun yleisurheilukentän että yleisurheilukilpailujen riskejä sekä uhkien vakavuuden että yleisyyden perusteella, eivät sisäiset riskit kuitenkaan kovin paljon huomiota saaneet. Vakavimpia tapaturmia sattuu seiväshypyssä, miesvalmentajan kertomana:

”Joku seiväshyppy ehkä muodostaa ihan omansa että siellä sitten liittyen koko suorituksen vaarallisuuteen et siinä on omat riskinsä sitten.”

Suurta vahinkoa seiväshypyssä tapahtuvien vammojen lisäksi aiheuttavat miesurheilijan mukaan yleisesti ottaen

”polvi- ja akillesjännevammat, joille ei voi mitään.”

Kuitenkin suurta vahinkoa aiheuttavat sisäiset riskit vaikuttaisivat toteutuvan harvoin. Kohtuullisen usein tai usein toteutuvia sisäisiä riskejä ovat kaatumiset, pyörähdykset, revähdykset ja venähdykset. Kuitenkin nämä aiheuttavat haastateltavien mielestä lähinnä pientä tai kohtuullista vahinkoa.

Haastattelujen perusteella sisäiset riskit toteutuvat yhtä lailla hallissa ja ulkokentällä, harjoituksissa ja yleisurheilukilpailussa. Luultavasti riski erilaisille itse aiheutetuille vammoille on sekä hallissa että ulkokentällä kilpailuissa suurempi kuin harjoituksissa, sillä kilpailuissa pyritään aina maksimaaliseen suoritukseen, joka puolestaan nostaa riskialttiutta. Harjoitukset voivat puolestaan olla myös esimerkiksi huoltavia ja palauttavia. Suhdetta tasoittanee kuitenkin se, että yksittäisellä urheilijalla on harjoituksia yleensä selvästi enemmän kuin kilpailuja, joten myös mahdollisuuksia tapaturmille on enemmän.

7.2.2 Yleisurheilun ulkoiset riskit

Ulkoisilla riskeillä tarkoitetaan tässä tutkielmassa kaikkia niitä riskejä, joita sekä ulkopuoliset ihmiset, asiat että esineet aiheuttavat yleisurheilussa. Ulkoisia riskejä muodostavat harjoittelu- ja kilpailupaikat, varusteet, välineet, sääolot sekä toiset ihmiset. Suorituspaikoista vammoja aiheuttavat esimerkiksi huonokuntoiset ja liukkaat hyppylankut sekä korkeus- ja seiväshyppypatjat. Hyppyjen ponnistuspaikat ovat usein kuluneita ja murenevia ja saattavat aiheuttaa vammautumista. Kilpailuissa kaapelit ovat aiheuttaneet kompastumisia, ja kaapelikaivoihinkin on tiputtu. Hallissa puolestaan ahtaus saattaa häiritä. Aitoihin ja esteisiin törmäyksiäkin tulee, mutta yleensä nämä lienevät omasta syystä aiheutettuja. Sen sijaan pituushyppy- ja kolmiloikkapaikalla on lana usein huolimattomasti jätetty hiekkakasaan. Välineet ja varusteet mainittiin yleisesti, ja etenkin, jos ne ovat huonokuntoiset, huonosti hoidetut tai epäsovit.

Heittolajit mainittiin seiväshyppyn ohella yleisimmin yleisurheilulajeista pahimpia vammoja aiheuttavina. Kuten seuratyöntekijä totesi, niin

”---lentäviä esineitä on taivaalla ja kun osuu kohilleen, niin voi käydä pahasti.”

Vaikka heittovälineiden - lähinnä keihään ja moukarin - osumisen riski kuvattiin harvoin tapahtuvaksi, niin riski on sitäkin vakavampi. Heittovälineiden osumiseen voi johtaa yhdessä paitsi epäonnistuneet suoritukset ja huolimattomuus, myös väärin suunnattu heittohäkki, huonot suorituspaikat, väärä kilpailuaikataulutus, sääolot, huonosti organisoidut lämmittelyt ja jopa asenteet:

”Tästähän mennään, niin tästä mennään.”(seuratyöntekijä)

Sääoloista harmia voivat aiheuttaa paitsi kylmyys ja tuuli, myös sateen liukastamat radat ja heittoringit sekä ilta-aurinko. Erityisesti Mondo-

pinnoitteen sanottiin olevan sateella liukas. Ilta-aurinko saattaa häiritä esimerkiksi heittovälineiden seuraamista.

”Mutta ehkä suurimmat riskit aiheuttaa nää ulkopuoliset ihmiset siellä---”,

totesi miesvalmentaja. Toisten ihmisten nähtiin monella tasolla aiheuttavan riskejä yleisurheilussa. Urheilija voi toiselle urheilijalle olla uhka jo mainituissa heittolajeissa, mutta myös esimerkiksi keskimatkojen ahtaissa juoksuissa tai samaan aikaan pidettävissä korkeus- ja seiväshypyissä. Veteraanien tapahtumissa saattaa urheilijoilla olla heikentyneet aistit, mikä lisää riskejä. Pituushypyssä on urheilijalla ollut törmäysriski paitsi radalla juokseviin,

”---ihan konkreettinen esimerkki, että joku hyppää pituutta, se keskittyy omaan suoritukseen ja tulee hiekalta pois ja sitten tulee just juoksija sisärataa ---” (naisvalmentaja),

myös huolimattomiin valmentajiin ja toimitsijoihin:

”---pituudessa toimitsija on joskus tullut radalle, ja törmännyt urheilijaan.” (miesvalmentaja)

Toimitsijat ovatkin monesti tärkeitä turvallisten kilpailuiden läpiviemisessä. Median edustajat ovat haastateltavien mukaan olleet valveutuneita yleisurheilukisoissa, tosin valokuvaajat saattavat kuvatessaan unohtaa kentän muut tapahtumat. Lasten tapahtumissa naisvalmentajan sanoin “vanhemmat hyysää”, mikä voi aiheuttaa törmäyksiä ja muita vammoja.

Hipposhallissa nähtiin yleisempinä riskeinä erilaiset yhteentörmäykset sekä toisten ihmisten että välineiden kanssa. Vakavin uhka on silloin, kun hallissa on samaan aikaan lasten ja aikuisten tapahtumia. Hallin kuluntarkistusta sekä valvontaa kritisoitiin voimakkaasti. Tässä tutkielmassa nähtiin Hipposhallin monta kertaa vaarallisempaa yleisurheilupaikkana kuin Harjun

yleisurheilukenttä. Yleisimmin syy vieritettiin ahtauden lisäksi juuri Hipposhallin henkilökunnan niskoille:

”Vaksit pyörittelevät peukaloitaan eivätkä valvo.”
(naisurheilija)

”Vaksit ovat palveluammattissa, pitäisi hoitaa homma paremmin.” (miesurheilija)

Ja kun valvonta on puutteellista,

”---rikotaan, sotketaan, leikitään hippaa.” (miesvalmentaja)

Sitä paitsi

”valvonnan puutteen vuoksi urheilijoita tulee ilman lupaa. Tämä johtaa taloudellisiin riskeihin, eripuraan maksaneiden ja ei-maksaneiden välillä ja se häiritsee Jyväskylän Kenttäurheilijoiden ja Keski-Suomen Urheiluakatemian toimintaa.” (seuratyöntekijä)

Lisäksi saman miesurheilijan mukaan

”Siellä missä eniten treenataan, paikat ovat rempallaan.”

Yleisurheiluhallit ovat erilaisia, ja halleissa lienee erilaisia käytäntöjä. Ei voida siis sanoa, että kaikissa halleissa henkilökunta on välinpitämätöntä, mutta Farmerin toteamus ”hyvin koulutettu henkilökunta on riskien hallitsijan paras työkalu uhkia tunnistettaessa, mutta henkilökunnasta saattaa tulla myös riskitekijä” lienee osuva ainakin Jyväskylässä.

7.3 Harjun kentän riskit

Harjun kenttä nähtiin yleisesti ottaen turvallisena paikkana. Harjun kentälle kuuluvina erityisinä riskeinä voidaan mainita verryttelykentän (verryttely tapahtuu usein maastossa) ja valaistuksen puuttuminen, heikot pysäköintimahdollisuudet sekä kentän lähellä olevien laitapuolen kulkijoiden

mahdollinen arvaamattomuus. Keihäänheittopaikkaa moitittiin murenevaksi. Toinen kuulantöytäpaikka sai myös moitteita, sillä alue on huonosti aidattu. Myös pyörätien läheisyys paikasta koettiin riskinä, sillä paikkaa käytetään myös kuulanneheittoon. Muuten mainitut riskit voinee nähdä millä tahansa kestopäällystetyllä yleisurheilukentällä.

7.3.1 Sisäiset riskit Harjun kentällä

Lasten urheilukouluissa tai kilpailuissa ei nähty olevan erityisiä sisäisiä riskejä. Nuorten harjoituksissa ja kilpailuissa nähtiin se, että suoritusten tehot saattavat olla jo melko korkealla, mutta taitoa ei välttämättä ole samassa määrin. Tämä voikin johtaa erilaisiin loukkaantumisiin. Aikuisurheilijoillakin mainittiin sisäisinä riskeinä ainoastaan harjoitus- ja kilpailutilanteiden epäonnistuneet suoritukset. Lisäksi veteraaniurheilijoilla terveydelliset ongelmat ja aistien heikkenemiset nähtiin epäonnistuneiden suoritusten lisäksi mahdollisina riskeinä niin harjoituksissa kuin kilpailuissa, ulkoilmassa myös auringonpistokset ja liukkauden aiheuttamat kaatumiset. Kilpailutilanteessa korostettiin päivystävän lääkärin merkitystä. Veteraaniurheilijoiden kilpailut saivat kehuja:

”Kilpailut ovat usein paremmin hoidettuja” (kuin muissa ikäryhmissä)

7.3.2 Ulkoiset riskit Harjun kentällä

Lasten urheilukouluissa on törmäysriskejä sekä lasten vallattoman luonteen että suurten ryhmäkokojen vuoksi. Myös heitot – varsinkin useasta paikasta samanaikaisesti suoritettuna – ovat riskialttiita. Ohjaajilla onkin suuri vastuu lasten turvallisuudesta, kun lisäksi suoritustekniikat eivät vielä ole vakiintuneet. Kilpailuissa lajeista vaarallisimmiksi nähtiin heitot: esimerkiksi keihäessä ei ole rajattua aluetta, ja lapset voivat siten juosta heittojen tielle. Ulkopuolisista ihmisistä riskejä voi tulla lähinnä lasten vanhemmista, joiden

”ymmärrys ei riitä”, kuten naisvalmentaja totesi.

Nuorten harjoituksissa nähtiin suurimpina riskeinä paitsi taidon puute, joka saattaa viedä välineen väärään suuntaan, myös se, että erityisesti tyttöjoukossa hauskanpito on usein harjoitusten tärkein asia. Tämä saattaa johtaa arvaamattomuuksiin. Nuorten kilpailuissa ei toimitsijoita ja vanhempia ole tarpeeksi, ja tämä saattaa johtaa epäjärjestykseen kentällä. Esimerkiksi heittojen aikana voikin alastuloalueella olla ylimääräisiä.

Aikuisten harjoituksissa ei liiemmästi riskejä nähty, kunhan heittopaikoilla ollaan huolellisia. Liukkaus voi aiheuttaa ongelmia sateella. Jos samaan aikaan kentällä on eri-ikäisiä ja eritasoisia liikkujia, kasvaa törmäysriski. Aikuisten kilpailuissa aikatauluilla pystytään vaikuttamaan heittolajien vaaroihin, esimerkiksi viemällä moukarinheitto läpi ennen juoksulajeja. Ulkopuolista ihmisistä kameramiehet ja valokuvaajat voivat olla huolimattomia. Tekniikkaan liittyvissä tekijöissä kaapelit ja kaivonkannet ovat aiheuttaneet kompastumisia, ja sateen sattuessa oikosulun mahdollisuus on olemassa. Joskus mainokset ovat olleet vaarallisen lähellä rataa ja lähtötelineet maalintuloalueella ovat lisänneet loukkaantumisriskiä. Suuremmista kilpailuista naisurheilija kommentoi:

”Joskus kilpailuja ajatellaan ehkä liikaa yleisön, ei urheilijan kannalta. Tämä koskee esimerkiksi hyppy- ja heittolajien aikatauluttamista sekä suorituspaikkojen sijoittelua.”

Suorituspaikoista juoksuradalla oleva reunus voi aiheuttaa jalkavammoja. Reunus ei ole pakollinen, joten sen voisi poistaa. Muuten juoksuratoja kehuttiin, sateella rata saattaa toki olla liukas. Törmäilyjä voi aiheuttaa läpikulku hyppypaikoille. Pituus- ja kolmiloikkapaikoilla on eritasoisia lankkuja, ja ne ovat sateella liukkaita. Muuten ongelmia voivat aiheuttaa kovaksi jätetty hiekka, hiekkaan unohdetut välineet sekä reunojen päälle kaatumiset. Korkeus- ja seiväspaikkojen sanottiin keräävän sateella vettä, ja ollen siten liukas. Hyppypaikat ovat lähekkäin, ja voivat johtaa törmäyksiin. Myös sabotaasin mahdollisuus on olemassa, esimerkiksi patjoihin saattaa

jääda teräviä esineitä. Muuten suorituspaikat eivät moitteita saaneet, ainoastaan niiden vääränlainen käyttö voi loukkaantumisiin johtaa.

7.4 Hipposhallin riskit

Hipposhalli nähtiin vaarallisena ja riskialttiina liikkumisympäristönä. Varsinkin ulkoisia riskejä löytyi haastateltavien mielestä runsaasti. Yleisimpinä uhkina hallissa nähtiin törmäykset, monestakin eri syystä. Törmäysriski lienee ylipäätään halleissa suurempi kuin ulkokentillä, mutta Hipposhallin puutteellinen sisäänpääsyn kontrolli sekä valvonta lisäävät entisestään riskiä. Ilmanlaadun huonous mainittiin niin usein, että vaara esimerkiksi astmaan sairastumiselle lienee todellinen. Myös muutama suorituspaikka sai paljonkin moitteita, esimerkiksi heitto-, sekä pituus- ja kolmiloikkapaikka. Silti ainakin Hipposhallissa ilmentyneet sisäiset riskit voinee nähdä myös muissa yleisurheiluhalleissa.

7.4.1 Sisäiset riskit Hipposhallissa

Usein toteutuvana riskinä, mutta pientä tai korkeintaan kohtuullista vahinkoa aiheuttavana nähtiin revähdykset ja venähdykset. Tosin ulkoisena tekijänä hallin kylmä ilma saattaa olla osatekijänä näissä lihas- ja kudolvammoissa. Lasten urheilukouluissa tai kilpailuissa ei sisäisiä riskejä nähty, mutta nuorten tapahtumissa itse aiheutetut vamma lisääntyvät monestakin syystä. Suoritustehoja saattaa olla paljonkin, taidon vielä puuttuessa. Toisaalta nuoret eivät välttämättä ole innokkaimpia alkuverryttelijöitä. Esimerkiksi murrosikäisillä tytöillä voi taas

”joukossa tyhmyys tiivistyä”, kuten naisurheilija kommentoi. Myös liian nuorena talviharjoituksissa käytetyt aikuisten välineet ovat johtaneet loukkaantumisiin.

Aikuisilla tehoa, vauhtia, massaa ja voimaa on paljon, ja erilaisille itse aiheutetuille tapaturmille on siten niin harjoituksissa kuin kilpailuissa riski

olemassa. Silti esimerkiksi revähdyksiä nähtiin veteraaniurheilijoille sattuvan herkemmin. Veteraanien sanottiin olevan joskus myös huolimattomia. Myös heikentyneet kuulo- ja näköaistit, hidas reagoitukyky sekä puutteellinen liikkeen ja välineen hallinta voi johtaa tapaturmiin. Veteraaneilla on lisääntynyt sairaskohtausten todennäköisyys ja kilpailuissa kaikki vammat voivat sattua pahojaksi. Kilpailuissa kompasteluita on nähty ainakin aita- ja ryhmäjuoksuissa. Oman yleisurheilu-uran pituus veteraaneilla saattaa olla hyvinkin erilainen, ja kauan lajin parissa olleet osaavat ennakoita riskejä usein jopa muita paremmin.

7.4.2 Ulkoiset riskit Hipposhallissa

Urheilukoululaisten kanssa samaan aikaan harjoittelee tavallisesti myös monia muita eri-ikäisiä ja eri lajien harrastajia. Lapset saattavatkin mennä helposti muiden ”jalkoihin” ja aiheuttaa siten yhteentörmäyksiä. Kun tähän lisätään vielä se, että ryhmäkoot nähtiin liian suurina ahtaassa tilassa, on törmäysriski todellinen. Vetäjiä sanottiin olevan liian vähän, ja heidän ohjaajantaitonsa vaihtelee suuresti. Myös vuorojen suunnittelu nähtiin puutteellisenä: eri-ikäisiä ja -tasoisia harrastajia ei hallissa samaan aikaan pitäisi olla:

”Riskejä on etenkin silloin, kun hallissa on samaan aikaan muitakin. Kaikki muut pois!” (miesurheilija).

Lasten kilpailuissa vaaroja aiheuttavat lasten puutteellinen sääntöjen tuntemus sekä suoritustekniikoiden keskeneräisyys. Kilpailuissa on usein paljon lapsia, ja ahtaassa paikassa on aina törmäyksien vaara. Sekakilpailuissa, joissa on kaikenikäisiä kilpailijoita, on esimerkiksi seiväs- ja pituuspaikalla samanaikaisesti paljon erikokoisia kilpailijoita. Ongelmia aiheuttavat tällöin myös erityisen verryttelyalueen puuttuminen sekä heittojen eteen menemiset. Usein myös yli-innokkaista vanhemmista tulee riskitekijä.

Nuorten harjoituksissa ulkoisina riskeinä nähtiin vahingot heittopaikalla sekä juoksusuoralla. Heittopaikan yhteydessä on usein kova liikenne, ja nuorten taito heittää välineitä ei välttämättä ole vielä hyvä. Siten vaarana onkin heittojen osuminen ulkopuolisiin. Lisäksi naisurheilijan mukaan

”nuorten harjoituksissa on paljon porukkaa, ja erityisesti juoksusuoralla mennään joka suuntaan.”

Törmäyksiä voikin sattua sekä toisten urheilijoiden että esimerkiksi sisäkentältä tulevien kanssa. Nuoret käyttävät jo vetolaitetta nopeusharjoittelun apuna, mikä saattaa aiheuttaa loukkaantumisia virheellisen käytön seurauksena. Nuorten kilpailuissa ulkoisia vaaratilanteita ovat aiheuttaneet verryttelyalueen ahtaus, huono pituushyppykasa, kestävyysjuoksussa kallistettu kaarre, seiväshypyn läpivieminen muiden lajien kanssa samaan aikaan sekä ulkopuoliset ihmiset hallissa.

Aikuisten harjoituksissa törmäysriskejä on paitsi lasten, myös vanhempien yleisurheilijoiden, muiden lajien harrastajien sekä sisäkenttä- ja nurmialueelta tulevien pallojen kanssa. Muiden lajien harrastajista mainittiin erityisesti sisäkenttäalueelta tulevat sulkapalloilijat sekä verryttelevät jääkiekkoilijat, jotka käyttävät verryttelyyn kaikkia ratoja. Lisäksi varastotilojen pienuus johtaa siihen, että yleisurheilualueella joudutaan säilyttämään tavaroita. Hallin sisäkenttäalueen rajaa umpinaiset verhot. Nämä lisäävätkin huomattavasti törmäysriskejä esimerkiksi kaarteista juostaessa. Naisvalmentajan kertomana:

”---jos tällasten kaarteiden takaa tulee, niin sitä ei välttämättä ihan oikeasti - itekkin oon meinannut mennä alle välillä - vaikka kattookin, niin siinä ei oo metriä enempää näkyvyyttä.”

Aikuisten kilpailuissa suurimmat riskit aiheuttavat jo aikaisemmin mainitut verryttelyalueen puuttuminen, sekakilpailut, keho pituuspaikka, seiväs- ja

pituushyppyjen kilpaileminen samaan aikaan ahtaassa tilassa sekä umpinaisten verhojen aiheuttama huono näkyvyys.

Veteraaneilla heikentyneet aistit voivat aiheuttaa vaaratilanteita myös toisille ihmisille, mutta muuten harjoituksissa ja kilpailuissa ei ulkoisia riskejä nähty. Jotkut veteraanit tosin nähtiin jääräpäisinä:

”Veteraanien kanssa on hyvä olla väleissä”,

sanoi naisurheilija. Tällä hän tarkoitti sitä, että jotkut veteraaniurheilijat ovat oman arvonsa tuntevia, ja ajavat suorituspaikoilta helposti omalla vuorollaan muut tiehensä, ellei heidän kanssaan tulla toimeen.

Hipposhallin juoksusuoralla yleisimmät riskit liittyvät hallin läpikulusta aiheutuviin törmäilyihin. Lisäksi

”juoksusuoralla juostaan molemmista päistä. Pitäisi olla ´liikennesäännöt´, joiden mukaan tietystä päästä juostaan tiettyjä ratoja.”(naisurheilija)

Maton ollessa asennettuna yleisurheilualue on ahdas, ja esimerkiksi pallopelijoukkueiden alkuverryttelyalue venyy usein sallittua suuremmaksi. Nurmi- ja yleisurheilualueiden välillä oleva pressu sai puolestaan paljon moitteita siitä, että se ei vaimenna törmäyksiä. Myös juoksusuoran päässä olevaan vetolaitteeseen liittyy haastateltavien mielestä monia uhkia. Laitte on kulunut ja saattaa jo itsessään aiheuttaa loukkaantumisia. Toisaalta laitteen läheisyydessä on usein esimerkiksi sulkapalloa pelaavien aikuisten lapsia leikkimässä ”hallihippaa”. Paitsi törmäys laitetta käyttävän urheilijan, myös siihen kuuluvan narun kanssa saattaa aiheuttaa todella pahoja vammautumisia.

Kiertävillä juoksuradoilla on samoja törmäysriskejä. Radoilla on usein myös paljon ylimääräisiä, esimerkiksi jääkiekkjoukkueita verryttelemässä:

”Ei mekään mennä jäähalliin lätkäjoukkueiden vuorolla luistelemaan.” (miesurheilija)

Sisäkentän ja yleisurheilualan rajaava umpinainen pressu johtaa huonoon näkyvyyteen, joten törmäyksiä voi tulla ihmisten ja erilaisten välineiden kanssa. Kaarteissa olevaa kallistusta ei ole merkitty erityisesti, joten se voi aiheuttaa kompasteluja.

Hyppypaikoista pituus- ja kolmiloikkapaikka sai runsaasti moitteita hyppykasan osalta. Hyppykasa on kapea ja usein kova, ja hiekkaa on vähän. Naisurheilija kertoi lisäksi, että

”kuivasta hiekasta tulee lisää pölyä muutenkin huonoon ilmaan”

Samalla alueella on kaksi pituus- ja kolmiloikkapaikkaa sekä seiväshyppypaikka. Kun tähän lisätään vielä pääovesta tulevat ihmiset, on tungosta usein paljon, ja törmäysriski suuri. Korkeushyppypaikalla valvonnan puute on johtanut siihen, että patjalla leikkii ulkopuolisia ihmisiä. Siten patjat ovat kuluneet nopeasti, ja patjalle on jätetty tahallaan tai vahingossa jopa saksit. Seiväshyppypaikalla pahin ongelma on ulko-oven läheisyys ja sieltä tulevien ihmisten runsaus. Aluetta onkin alettu rajata aidoilla. Radan läheisyys voi aiheuttaa sen, että seiväs voi mennä radalle ja aiheuttaa kompasteluja. Seiväshyppypatjakin on lasten ja nuorten kokoontumispaikka, joten ilkeiden mahdollisuus on olemassa.

Heittopaikoista kuulantyöntöpaikalla riskinä on kuulan meneminen radalle etenkin kuulaa heitettäessä. Siitä johtuen tennisverkkoja on tuotu paikalle tätä ehkäisemään. Kaarteiden huono näkyvyys lisää urheilijoiden törmäysriskiä. Kuulantyöntöpaikalle pääsee vaivattomasti sisäkenttäalueelta, joten kuulasta voi huolimaton helposti saada osuman. Alueella on usein myös ylimääräisiä, etenkin lapsia leikkimässä. Heittopressusta seuratyöntekijä sanoi:

”Hyvä paikka väärässä päässä.”

Tällä hän tarkoitti sitä, että heittopressun läheisyydestä kulkee todella runsaasti väkeä esimerkiksi Monitoimitalolle, vaikka läpikulku sinne on hallin säännöissä kielletty. Heittopressun takana oleva alue on myös usein ”pukuhuoneena” ja venyttelyalueena, joten heittovälineen mentyä pressusta ohi on osumisen riski suuri. Heittopressua ei helposti siirretä toiseen päähän, joten ainoaksi mahdollisuudeksi nähtiin alueen parempi eristäminen ja valvonta. Hipposhallin alakerran heittomontun sanottiin olevan ahdas, homeinen, kylmä, matala ja pimeä. Sama paikka on nähty myös lasten ja nuorten virtsaamispaikkana, joten hajukaan ei ole ollut paras mahdollinen. Samaan paikkaan on onneksi parhailtaan rakenteilla uusi ja parempi heittopaikka.

Nurmialueelta yleisurheilualueelle aiheutuvista riskeistä mainittiin yleisimmin pressun yli ja väleistä juoksusuoralle tulevat pallot, pressun heikkous sekä nurmesta aiheutuva pölyisyys:

”Silmät ovat punaisena kolmen tunnin rupeaman päälle.” (seuratyöntekijä)

Sisäkenttäalueelta yleisurheilualueelle aiheutuvista riskeistä sai eniten huomiota sisäkenttäalueelta tulevat ihmiset, jotka tulevat todella usein huolimattomasti ja katsomatta juoksuradalle. Jos alueiden rajana olisi läpinäkyvä verkko, tai jos kulku ohjattaisiin eri tavalla, voisi monelta ongelmalta säästyä. Sisäkenttäalueelta voi yleisurheilualueelle tulla myös erilaisia palloja, jotka aiheuttavat ongelmia.

8 POHDINTA

Yleisurheilukenttien ja -tapahtumien riskitaso vaihtelee tutkimuksen perusteella hyvin paljon. Kilpailutilanteisiin on olemassa hyvät ohjeistukset, ja haastatteluiden perusteella Suomessa järjestetään turvallisia kilpailuita. Myös omat kokemukseni varsinkin isommista tapahtumista ovat samansuuntaisia. Olin sekä vuoden 2009 helmikuun SM-hallikisoissa Vaasassa että heinäkuun Kalevan kisoissa Espoossa katsomassa kilpailuita. Näissä kilpailuissa en nähnyt ainuttakaan vaaratilannetta, joten vaikutelmani on, että etenkin suuremmat kilpailutapahtumat ovat todella tarkasti suunniteltuja. Toki jokaisessa urheilutapahtumassa on loukkaantumisriskejä, mutta esimerkiksi revähdykset ja venähdykset liittyvät tavallisesti urheilijan henkilökohtaiseen valmistautumiseen. Pyrkimyksenäni oli vertailla eri lajien tapaturmatilastoja, mutta en lukuisista yrityksistäni huolimatta saanut tietoja vakuutusyhtiöiltä. Uskallan kuitenkin sanoa, että van der Smissen nimeämät luontaiset riskit ovat yleisurheilussa pienemmät kuin esimerkiksi jalkapallossa.

Suurimmat riskit vaikuttaisivat liittyvän harjoitustilanteisiin ja pienempiin kilpailuihin, etenkin jos kentällä on samanaikaisesti eri-ikäisiä urheilijoita. Etenkin halliympäristössä myös muiden lajien harrastajat ja muut samassa tilassa olevat aiheuttavat turvallisuusriskejä yleisurheilijoille sekä heidän valmentajilleen. Pienemmissä kilpailuissa toimitsijoita on usein todella vähän, ja heidän koulutuksensa tehtäviin saattaa olla puutteellinen. Ns. sekakilpailuissa on monentasoisia urheilijoita, joten koko-, teho-, ja vauhtierot ovat todella suuria. Lasten havainnointikyky ei vielä ole kehittynyt, joten riski esimerkiksi törmäyksille ja heittovälineiden osumisille on olemassa. Kun tähän vielä lasketaan usein kentälle tulevat lasten vanhemmat ja muut ”ylimääräiset”, kasvaa tapaturmariski huomattavasti.

Jos riskiä ajatellaan Longan määritelmän mukaisesti haitan aiheuttavan tapahtuman todennäköisyyden ja haitan suuruuden tulona, yleisurheilun

suurimmat riskit ovat erilaiset törmäykset. Tätä näkemystä tukevat haastattelurunkoon kuuluneet Ammonin esimerkin (Taulukko 1) kaltaiset matriisit, joissa kysyttiin Hipposhallin, Harjun yleisurheilukentän sekä yleisurheilukilpailujen riskejä juuri toteutumisen todennäköisyyden ja haitan suuruuden suhteen. Törmäyksiä sattuu suhteellisen paljon, ja ne voivat toteutuessaan aiheuttaa pahojakin loukkaantumisia. Törmäysriskiä lisäävät etenkin yleisurheiluhalleissa ja ulkokentillä samaan aikaan harjoittelevat ja kilpailevat lapset ja aikuiset. Hallissa riskiä lisäävät lisäksi paitsi ulkopuoliset ihmiset, myös huono näkyvyys. Esimerkiksi Hipposhallissa näkyvyyttä voitaisiin lisätä huomattavasti vaihtamalla sisäkenttäaluetta rajaava umpinainen pressu läpinäkyvään verkkoon.

Lajikohtaisesti vakavimmat riskit liittyvät heittolajeihin (etenkin keihään-, ja moukarinheittoon) sekä seiväshyppyyn. Heittolajeissa pahinta jälkeä sattuu välineen osuessa ulkopuolista, mutta seiväshypyssä lajin sisäiset riskit urheilijalle itselleen ovat vaarallisimpia. Juoksulajeihin liittyvät tavallisesti urheilijan itse itselleen aiheutetut vammat sekä törmäykset muiden kanssa. Revähdykset ja venähdykset ovatkin yleisimpiä pikajuoksulajeissa sekä eri lajien nopeusharjoittelussa. Este-, keski- ja pitkänmatkanjuoksuissa loukkaantumisia aiheuttavat kompuroinnit ja törmäykset muihin urheilijoihin, esteisiin ja ratareunukseen. Etenkin kestävyyslajien - kävely mukaan luettuna - harjoittelussa ja kilpailuissa on myös riski erilaisille rasitusvammoille. Pituushypyssä ja kolmiloikassa oleellisinta on lankun sekä hiekkakasan kunto ja niiden huolto ja tarkastaminen. Korkeushypyn riskit liittyvät ahtauteen: korkeushyppy- ja seiväshyppykilpailut järjestetään usein samassa tilassa samaan aikaan. Myös sateen aiheuttama liukkaus on pahin uhka juuri korkeushypyssä. Kuitenkaan tutkimuksen perusteella missään yleisurheilulajissa ei tapahdu erityisen usein loukkaantumisia.

Kuuselan ja Ollikaisen mukaan riskille altistuminen voi olla vapaaehtoista (esimerkiksi tupakoidessa) tai täysin yllätyksellistä (esimerkiksi hyökyaallon yhteydessä). Yleisurheiluun pätevät nämä samat lainalaisuudet. Kaikki

urheilua harrastavat varmasti tietävät, että he ovat alttiita erilaisille loukkaantumisille. Toisaalta kaikki riskit eivät ole tiedossa, vaan uhkia saattaa tulla todella yllättäen, kuten vaikkapa tuulen mukana radalle lentävä mainos. Yksi haastateltavistani lisäsi tiedostettuihin ja ei-tiedostettuihin riskeihin vielä kolmannen ryhmän, puolitiedostetut riskit. Puolitiedostetut riskit unohdetaan tai niitä ei ajatella, vaikka periaatteessa tiedetään niiden olemassaolo. Toinen haastateltavani puolitiedostettuihin riskeihin esimerkin Hipposhallista, jossa harjoitukset menevät hänen mukaansa täysin ”pommiin”, jos alkaa ajatella sitä, että radalle pomppisi pallo yhtäkkiä eteen.

Urheilupaikkojen riskienhallintasuunnitelma on Ammonin mukaan kolmivaiheinen. Prosessiin kuuluu suunnitelman luominen, sen toteuttaminen sekä sen johtaminen. Luomisvaiheeseen kuuluu riskien tunnistaminen sekä niiden todennäköisyyden ja vakavuuden arviointi. Lopuksi on luotava riskienhallintamenetelmät. Tutkimuksessani olen pyrkinyt tunnistamaan sekä arvioimaan yleisurheiluun liittyviä riskitekijöitä Jyväskylässä. Seuraavassa arvioin sekä Jyväskylän tapauksissa että yleisemmällä tasolla, miten sisähallien ja ulkokenttien riskejä voitaisiin parhaiten estää, korjata ja pienentää eri tapahtumissa ja eri ikäryhmissä. Verrattuna Taulukko 2 kaltaisen matriisiin eroavat urheilijoiden riskienhallinnan keinot urheilupaikan menettelytavoista ainakin vakuutusasioiden pienemmällä merkityksellä. Paremmin sanottuna, vaikka urheilijoilla yleensä vakuutukset ovatkin tapaturmien varalle, eivät vakuutukset millään riskiasteella ole pääasiallinen riskienhallintakeino. Uhkia hallitaankin pääosin niitä välttämällä ja vähentämällä.

”Sisäänkäynnit ja kulkuväylät on huonosti suunniteltuja”
(naisurheilija)

Parhaiten riskejä pystytään välttämään jo maankäytön suunnittelussa sekä kaavoitus- ja rakentamisvaiheissa. Esimerkiksi Hipposhallissa haastateltavilla

oli paljon kommentoitavaa yleisurheilualan riskeistä. Kuitenkin, kuten toinen naisurheilija sanoi:

”Tila on mikä on.”

Haastateltavilla ei siis liiemmästi ollut mielipiteitä siitä, miten riskejä voitaisiin enää välttää tai korjata. Rakennetuissa paikoissa tärkeimmäksi riskienhallintatekijäksi kuvattiin ihmisten asenteiden ja toiminnan parantamista. Hallissa harjoitusvuorojen, sisäänpääsyn sekä toiminnan valvonta ja kontrollointi nousee tärkeimmäksi riskejä ehkäiseväksi tekijäksi. Ainakin Jyväskylässä näissä asioissa nähtiin paljon parannettavaa. Toki yksittäisiä korjausehdotuksia tuli, kuten hallin umpinaisen pressun vaihtaminen läpinäkyvään verkkoon tai nurmimaton uusiminen pölyisyyden vähentämiseksi. Harjoitusvuorojen hallinnassa tärkeintä olisi, että samaan aikaan kentällä ei olisi esimerkiksi lasten urheilukouluja ja aikuisten harjoituksia, vaan toiminnat pystyttäisiin eriyttämään eri ajankohdille. Sisäänpääsyn valvonnassa ja kontrolloinnissa pitäisi aina päästä tilanteeseen, että halliin pääsevät vain maksaneet asiakkaat. Kun halliin pääsee sisälle kaikki ihmiset koska ja milloin tahansa, on kierre valmis: ihmisten runsaus johtaa törmäysriskeihin, ilkivallan lisääntymiseen ja suorituspaikkojen kunnan heikkenemiseen. Ja kun juuri kukaan ei harrastuksestaan maksa, ei rahaa suorituspaikkojen korjaamiseen lisää tule.

Harjun kentällä suorituspaikat saivat kehuja. Yleisesti todettiin, että harjoitustilanteissa lähinnä epäonnistuneet suoritukset aiheuttavat loukkaantumisia. Ulkokenttien taso vaihtelee tietenkin suorituspaikoiltaan ja varustelutasoltaan paljon, siksi tässä tutkimuksessa onkin pyritty kuvailemaan mahdollisimman tarkasti eri suorituspaikkojen turvallisuuden mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä.

Kilpailuihin liittyy tietenkin omat riskinsä, ja ne lienevät olemassa lähes kaikilla ulkokentillä. Kilpailujen riskienhallinnassa olennaisinta on sääntöjen ja suositusten tarkka noudattaminen. Omien kokemusteni mukaan

yleisurheilukilpailut pystytään viemään turvallisesti läpi, kunhan kisajärjestäjillä on riittävä koulutus tapahtumaan. Kaikkia riskejä ei tietenkään voida välttää, ja urheilijan oma vammautumisriski on aina olemassa. Tärkeintä olisikin luoda sellaiset puitteet, ettei mikään ulkopuolinen tekijä uhkaisi urheilijoiden, valmentajien, kisajärjestäjien, katsojien tai median edustajien turvallisuutta.

Lasten yleisurheilutapahtuminen riskienhallinnassa tärkein tehtävä on lasten ohjaajilla sekä vanhemmilla. Lasten urheilukoulujen ohjaajilla on oltava asianmukainen pätevyys tehtävänsä, jotta ryhmät pysyisivät hallinnassa. Lisäksi ohjaajien tehtävää helpottaisi merkittävästi, mikäli ryhmäkoot pysyisivät riittävän pieninä, ja että lapsilla olisi riittävästi turvallista liikkumatilaa. Lasten vanhemmat mainittiin todella usein kilpailuihin liittyvänä riskitekijänä. Ongelmaksi tulee naisvalmentajan mukaan se,

”miten sanoa nätisti, että tilanne hallitaan.”

Vaikka pienimpien lasten kilpailuissa asiasta voidaan hieman joustaa, olisi yleensä ottaen noudatettava ohjeistusta, jonka mukaan vanhempien ja huoltajien paikka on kilpailuiden aikana katsomossa.

Nuorten harjoituksissa ja kilpailuissa valmentajat pystyvät merkittävästi vaikuttamaan turvallisuusseikkoihin. Murrosikää lähestyttäessä nuorilla urheilijoilla on suorituksissaan jo runsaasti tehoja. Tällöin esimerkiksi revähdysten ja muiden lihas- ja jännevammojen riski kasvaa. Toisaalta suoritustekniikat eivät ole vielä vakioituneet, joten välineiden vääränlainen käyttö voi aiheuttaa paitsi urheilijalla itselleen, myös ulkopuolisille ihmisille loukkaantumisia. Valmentajien onkin osattava paitsi ohjelmoida ja valvottava nuorten harjoittelua oikealla tavalla, myös huolehdittava siitä, että oikeat ja turvalliset lajitekniikat opitaan riittävän nuorena.

Aikuisten yleisurheilussa sisäisiin riskeihin pystyvät valmentajien lisäksi parhaiten vaikuttamaan itse urheilijat. Aikuisilla on keskimäärin nuoria

kehittyneempi kyky ”kuunnella omaa kehoaan”, ja ymmärrys siitä, koska ei harjoitus- ja kilpailukentälle kannata mennä. Valmentajien tekemällä harjoittelun ohjelmoinnilla pystytään ehkäisemään ja välttämään loukkaantumisia, ja erityisen tärkeää on nähdä väärin suoritustekniikoiden lisäksi merkit urheilijan ylirasitustilasta. Palautuminen harjoituksista ja kilpailuista kestää tavallisesti nuoriin verrattuna kauemmin, joten harjoitusten suunnittelulla pystytään vaikuttamaan jo etukäteen sisäisiin riskeihin. Tutkimuksen perusteella ulkoisia riskejä eivät aikuisten yleisurheilussa aiheuta niinkään urheilijat toisilleen, vaan muut ulkopuoliset tekijät. Esimerkiksi törmäysriski lapsiin on suuri sekä harjoitustilanteissa, että sekakilpailuissa. Toisaalta varsinkin huipputasolla kilpailuissa on enemmän esimerkiksi katsojia, median edustajia ja tekniikkaan liittyviä välineitä, jolloin myös ulkoisten riskien määrä nousee.

Veteraaniyleisurheilijat liikkuvat muihin ikäryhmiin verrattuna useammin itsenäisesti, ilman valmentajaa. Täten paras ja usein myös ainoa riskienhallitsija on itse urheilija. Veteraaniyleisurheilijoiden kokemus lajista vaihtelee hyvin paljon. Osalla on takanaan pitkä aktiiviura, toiset ovat aloittaneet harrastuksensa vasta varttuneemmalla iällä. Siten arviointikyky omaan urheilulliseen terveyteen saattaa vaihdella hyvinkin paljon. Omasta terveydestä sekä kuulo- ja näköaisteista kannattaakin olla selvillä yleisurheilukentille lähdettäessä. Sinällään veteraanien yleisurheilua kehuttiin haastatteluissa hyvin organisoiduksi, ulkoisia riskejä ei tutkimuksen perusteella harjoituksissa tai kilpailuissa nähty.

Tämän tutkimuksen avulla pystytään jonkin verran vaikuttamaan jo olemassa olevien yleisurheilun sisähallien sekä ulkokenttien turvallisuuteen sekä harjoitus- että kilpailutilanteissa. Kuitenkin suurin hyöty tutkimuksestani voidaan saavuttaa silloin, kun yleisurheiluympäristöä ollaan vasta suunnittelemassa. Tällöin turvallisen liikkumisympäristön luomiseen on muutenkin parhaat edellytykset. Tutkimustani olisi vielä hyvä laajentaa tutkimuskohteen ja tutkimusjoukon osalta. Erityisryhmien-, eli

vammaisyleisurheilun riskejä ei tutkimuksessani kartoitettu lainkaan. Toisaalta haastateltavien valinta johti siihen, että yleisurheilun riskeistä puhuttaessa korostui käyttäjänäkökulma. Olisi mielenkiintoista tutkia, millä vakavuudella kuntien ja kaupunkien päättäjät suhtautuvat turvallisuusriskeihin, mitä kerrottavaa liikunta- ja urheilupaikkarakentamisen ammattilaisilla olisi aiheesta, tai millaisina liikuntapaikkojen hoitajat ja kenttämestarit näkevät yleisurheilun turvallisuuteen vaikuttavat ulkoiset riskit.

Laajoja tutkimuksia eri lajien turvallisuusriskeistä ei tietääkseni ainakaan Suomessa ole tehty. Liikunta- ja urheiluvammojen kansanterveydellinen vaikutus on niin suuri, että asiaan kannattaisi suhtautua suurella vakavuudella. Kaikki riskit ovat hallittavissa, ja vieläpä yleensä pienillä ja halvoilla toimenpiteillä. Sama toisin päin: yhdellä mitättömältä vaikuttavalla huolimattomuusvirheellä saattaa olla katastrofaaliset seuraukset.

LIITTEET

Liite 1. Kysymyspatteri

1. Mitä ymmärrät sanalla ”riski”?

2. Mitä erityisiä riskejä yleisurheilussa mielestäsi esiintyy?

3. Miten täytät alla olevan matriisin Hipposhallin osalta?

	Suuri vahinko	Kohtuullinen vahinko	Pieni vahinko
Usein tapahtuva vahinko			
Keskimäärin tapahtuva vahinko			
Harvoin tapahtuva vahinko			

4. Miten täytät alla olevan matriisin Harjun yleisurheilukentän osalta?

	Suuri vahinko	Kohtuullinen vahinko	Pieni vahinko
Usein tapahtuva vahinko			
Keskimäärin tapahtuva vahinko			
Harvoin tapahtuva vahinko			

5. Miten täyttäisit alla olevan matriisin yleisurheilukilpailujen osalta?

	Suuri vahinko	Kohtuullinen vahinko	Pieni vahinko
Usein tapahtuva vahinko			
Keskimäärin tapahtuva vahinko			
Harvoin tapahtuva vahinko			

6. Mitä riskejä on seuraavissa Hipposhallin tapahtumissa?

Miksi mainitsemasi riskit ovat tulleet riskeiksi? Miten niitä voitaisiin välttää tai korjata?

- a) urheilukoulut
- b) lasten kilpailut
- c) nuorten harjoitukset
- d) nuorten kilpailut
- e) aikuisurheilijoiden harjoitukset
- f) aikuisurheilijoiden kilpailut
- g) veteraanien harjoitukset
- h) veteraanien kilpailut

7. Mitä riskejä seuraavissa Hipposhallin paikoissa on?

Miksi mainitsemasi riskit ovat tulleet riskeiksi? Miten niitä voitaisiin välttää tai korjata?

- a) juoksusuora
- b) juoksurata
- c) pituushyppy- ja kolmiloikkapaikat
- d) korkeushyppypaikka
- e) seiväshyppypaikka
- f) kuulantyöntöpaikka
- g) heittopressu
- h) alakerran heittomonttu
- i) nurmialueesta juoksuradalle aiheutuvia
- j) sisäkenttälueesta yleisurheilualueelle aiheutuvia

8. Mitä muita riskejä Hipposhalliin liittyy?

Miksi mainitsemasi riskit ovat tulleet riskeiksi? Miten niitä voitaisiin välttää tai korjata?

9. Mitä riskejä on seuraavissa Harjun kentän tapahtumissa?

Miksi mainitsemasi riskit ovat tulleet riskeiksi? Miten niitä voitaisiin välttää tai korjata?

- a) urheilukoulut
- b) lasten kilpailut
- c) nuorten harjoitukset
- d) nuorten kilpailut
- e) aikuisurheilijoiden harjoitukset
- f) aikuisurheilijoiden kilpailut
- g) veteraanien harjoitukset
- h) veteraanien kilpailut

10. Mitä riskejä on seuraavissa Harjun kentän paikoissa?

Miksi mainitsemasi riskit ovat tulleet riskeiksi? Miten niitä voitaisiin välttää tai korjata?

- a) juoksurata
- b) pituushyppy- ja kolmiloikkapaikat
- c) korkeushyppypaikka
- d) seiväshyppypaikka
- e) kuulantöytäpaikka
- f) keihäänheittopaikka
- g) moukarin-/ kiekonheittopaikka
- h) nurmialueesta tai sen käytöstä yleisurheilualueelle aiheutuvia

11. Mitä muita riskejä Harjun kenttään liittyy?

Miksi mainitsemasi riskit ovat tulleet riskeiksi? Miten niitä voitaisiin välttää tai korjata?

Liite 2. Haastateltavat sekä haastatteluajankohdat

Jarkko Finni, valmentaja	JYVÄSKYLÄ 14.4.2009
Anita Haapasaari, korkeushyppääjä/ urheilukouluvetäjä/ valmentaja	JYVÄSKYLÄ 27.3.2009
Petteri Jouste, valmentaja	JYVÄSKYLÄ 8.4.2009
Esa Kaihlajärvi, JKU:N kilpailupäällikkö/ veteraaniurheilija	JYVÄSKYLÄ 7.4.2009
Sanna-Kaisa Kuronen, nuorten valmentaja	JYVÄSKYLÄ 18.5.2009
Tea Lempinen, pikajuoksija/ urheilukouluvetäjä	JYVÄSKYLÄ 17.5.2009
Antti Leskinen, JKU:n valmennuspäällikkö	JYVÄSKYLÄ 8.4.2009
Leena Männikkö, pituushyppääjä/ kolmiloikkaaja	LAPPAJÄRVI 22.6.2009
Jari Olli, kymmenottelija	JYVÄSKYLÄ 1.6.2009
Kaisa Wallinheimo, valmentaja/ veteraaniurheilija	JYVÄSKYLÄ 15.5.2009

LÄHTEET

Adams, J. 2003. Risk and Morality: Three Framing Devices. Teoksessa R.V. Ericsson & A. Doyle (toim.) Risk and Morality. Toronto: University of Toronto Press, 87–103.

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Ammon, Jr., R., Southall, R.M. & Blair, D.A. 2005. Sport Facility Management: Organizing Events and Mitigating Risks. Morgantown, WV: Fitness Information Technology.

Apo, S. 1990. Kertomusten sisällön analyysi. Teoksessa K. Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 62-80.

Beck, U. 1992. Risk Society: Towards a New Modernity. Lontoo: Sage.

Bernstein, P. L. 1996. Against the Gods: The Remarkable Story of Risk. New York: John Wiley & Sons, Inc.

Denney, D. 2005. Risk and Society. Lontoo: Sage.

Donaldson, A.; Forero, R.; Finch, C.F.; Hill, T. 2004. A comparison of the sports safety policies and practises of community sports clubs during training and competition in northern Sydney, Australia. British Journal of Sports Medicine 38, 60-63.

Dougherty, N.J.; Goldberger, A.S.; Carpenter, L.J. 2002. Sport, Physical Activity, & the Law. Champaign, IL: Sagamore Publishing.

Eräsaari, R. 1997. Mitä riskin käsitteellä organisoidaan? Teoksessa P. Ahponen (toim.) Riskikirja: Uhat, mahdollisuudet ja asiantuntijuus epävarmuuden yhteiskunnassa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 67–89.

Eskola, J.; Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Farmer, P.J. 1996., Mulrooney A.L., Ammon, Jr., R. Sport Facility Planning and Management. Morgantown, WV : Fitness Information Technology.

Fried, G. 2005. Managing Sport Facilities. Champaign, IL : Human Kinetics.

Garland, D. 2003. The Rise of Risk. Teoksessa R.V. Ericsson & A. Doyle (toim.) Risk and Morality. Toronto : University of Toronto Press, 45–86.

Hipposhallin turvallisuussuunnitelma. 2009.

Hirsjärvi, S.; Hurme, H. 1991. Teemahaastattelu. 5. painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S.; Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki : Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S.; Remes, P.; Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hronek, B.B.; Spengler, J.O. 1997. Legal Liability in Recreation and Sports. Champaign, IL: Sagamore Publishing

IAAF. 2006. Yleisurheilun kansainväliset säännöt. Helsinki: Suomen Urheiluliitto.

InfraRYL 2006. 2008. Infrarakentamisen yleiset laatuvaatimukset. Osa 4 Liikunta- ja virkistyspaikkojen rakenteet. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Kuosma, K. (toim.) 2000. Suomen liikuntapaikat – Sports facilities in Finland. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Luhmann, N. 1993. Risk. A Sociological Theory. Berliini/New York: de Gruyter.

Oittinen A. (toim.) 2000. Käsikirja urheilun yleisötapahtumien järjestäjälle. Helsinki: Opetusministeriö ja Sisäasiainministeriö.

Opetusministeriö & Rakennustieto Oy. 2002. Urheilukenttien suunnittelu- ja rakentamisopas. Opetusministeriön liikuntapaikkajulkaisu nro. 82. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Rushing, G.; Miller, J.J. 2005. Facility and Event Risk Management. Teoksessa T.H. Sawyer (toim.) Facility Design and Management for Health, Fitness, Physical Activity, Recreation, and Sports Facility Development. Champaign, IL: Sagamore Publishing, 121-128.

Saari, A.; Sekki, T.; Sinivuori, P. Liikuntapaikkarakentamisen ympäristövaikutukset. 2007. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Seidler, T. 2005. Planning Facilities for Safety and Risk Management. Teoksessa T.H. Sawyer (toim.) Facility Design and Management for Health, Fitness, Physical Activity, Recreation and Sports Facility Development. Champaign, IL: Sagamore Publishing, 129-136.

Spengler, J.O.; Connaughton, D.P. & Pittman, A.T. 2006. Risk Management in Sport and Recreation. Champaign, IL: Human Kinetics.

Stake, RE. 2000. Case Studies. Teoksessa Denzin NK & Lincoln YS (toim.) Handbook of Qualitative Research. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications, 236-247.

Suomi, K. 2009 Jyväskylän seudullinen liikuntasuunnitelma. Note -tekniikka tutkimushaastatteluissa. Jyväskylän kaupungin sivistystoimi. Julkaisematon aineisto.

Syrjälä, L.; Ahonen S.; Syrjäläinen, E.; Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjapaino Westpoint Oy, Kirjayhtymä Oy.

Yin, RK. 2003. Case Research. Design and Methods. Applied Social Research Methods series vol. 5. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications.

HAASTATTELUT JA TIEDOKSIANNOT

Lamberg, Tapio, & Muukka, Mika 22.10.2007.

Muukka, Mika 9.3.2009

Lamberg, Tapio 15.4.2009

Lehtonen, Olli 5.5.2009

Kautto, Markku 9.9.2009

Suomi, Kimmo 17.9.2009

SÄHKÖISET LÄHTEET

F1 Suomen rakentamismääräyskokoelma. 2005. Esteetön rakennus. Määräykset ja ohjeet. Helsinki: Ympäristöministeriö, asunto- ja rakennusosasto.

<<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=24296>>

Luettu 11.2.2009

Heldman, K. 2005. Project Manager`s Spotlight on Risk Management (elektroninen aineisto). San Francisco : Harbor Light Press.

<<http://site.ebrary.com/lib/jyvaskyla/Doc?id=10131929>.>

Luettu 3.9.2008.

Lamberg, T. 2008. Yleisurheilukenttien turvallisuus ja riskien kartoitus.

<[http://www.laanhallitus.fi/lh/ita/sivistys/home.nsf/files/D1C44E17A6D28B02C22574F30022E014/\\$file/TapioLamberg.pdf](http://www.laanhallitus.fi/lh/ita/sivistys/home.nsf/files/D1C44E17A6D28B02C22574F30022E014/$file/TapioLamberg.pdf) >

Luettu 30.1.2009.

Lipas – Suomalaisten liikuntapaikkojen tietopankki. 2009.

<<http://www.liikuntapaikat.fi>>

Luettu 18.9.2009.

Lonka, H., Hjelt, M., Vanhanen, J., Raivio, T., Vaahtoranta, T., Visuri, P., Väyrynen, M., Frinking, E., O'Brien, K. 2002. Riskien Hallinta Suomessa. Esiselvitys (elektroninen aineisto). Helsinki: Sitra.

<<http://www.sitra.fi/Julkaisut/raportti23.pdf>.>

Luettu 3.9.2008.

Sisäasiainministeriö, Pelastustoimi. 2006. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat. 2006. Luettu 12.8.2009

<<http://www.pelastustoimi.fi/turvatieoia/koti-ja-vapaa-ajan-tapaturmat>>

SUL. 2008a. Päälystekentät Suomessa.

<<http://www.sul.fi/files/Paallystekentat.xls>>

Luettu 30.1.2009

SUL. 2008b. Kisajärjestäjäkoulutus 2008.

SUL. 2008c. Yleisurheilu turvallisemmaksi. Heittolajien kilpailuissa huomioitavia toimenpiteitä.

<http://www.sul.fi/files/Turvallisuusohjeita_heittolajeihin.doc>

Luettu 30.1.2009

SUL 2009. Sisähallit, joissa on kiertävä rata.

<<http://www.sul.fi/files/Sisahallit.xls>>

Luettu 30.1.2009

Tapaturmakatsaus 7.10.2008. Keski-Suomen pelastusalue. Kansanterveyslaitos, 2008.

<http://www.ktl.fi/attachments/suomi/terveydenhuollon_ammattilaisille/tapat_urnat/aluekatsaus/keski-suomi.pdf>

Luettu 10.8.2009.

Wauhkonen, K. 2003. Aikataulujen suunnittelusta.

<http://www.sul.fi/files/Aikataulujen_suunnitteluperiaatteita.doc>

Luettu 30.1.2009